

TAO KONĚ

CESTA ŽENY K UZDRAVENÍ
A TRANSFORMACI

LINDA KOHANOV

LINDA KOHANOV

TAO KONĚ

CESTA ŽENY K UZDRAVENÍ
A TRANSFORMACI

Tao koně

Linda Kohanov

Z anglického originálu *The Tao of Equus* přeložila Kateřina Lipinská

Odpovědný redaktor Robert Kubánek

Grafická úprava a sazba Art D, www.art-d.com

Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz

Vydalo nakladatelství Synergie Publishing SE

www.synergiepublishing.com

Elektronické vydání první

THE TAO OF EQUUS copyright © 2001 by Linda Kohanov

Translation Copyright © 2014 Synergie Publishing SE

Published by Arrangement with Felicia Eth Literary Representation

ISBN 978-80-7370-266-3 (váz.)

ISBN 978-80-7370-398-1 (e-kniha)

VĚNOVÁNO MÝM UČITELŮM
A SPOLEČNÍKŮM NA TÉTO CESTĚ.
JSOU TO:

Tabula Rasa

Noche

Comet's Promise

Midnight Merlin

Hawk

Nakia a Nakia

OBSAH

PŘEDMLUVA	11
PODĚKOVÁNÍ	15
ÚVOD	19

ČÁST PRVNÍ POSLÁNÍ

KAPITOLA I	
RASA.....	31
KAPITOLA II	
ZTRACENÉ UMĚNÍ NICNEDĚLÁNÍ.....	53
KAPITOLA III	
HLASY PŘEDKŮ.....	65
KAPITOLA IV	
VÍTĚZSTVÍ DUCHA NAD HMOTOU	95

ČÁST DRUHÁ LÉČIVÉ VODY

KAPITOLA V	
MOUDROST LOVNÉ ZVĚŘE	123
KAPITOLA VI	
NADŘÁZENOST INTELIGENCE	153

KAPITOLA VII	
ZAŘÍKÁVÁNÍ KONÍ.....	187
KAPITOLA VIII	
ČTYŘNOZÍ TERAPEUTI	219
KAPITOLA IX	
ZRANĚNÝ LÉČITEL	261

Č Á S T T Ř E T Í

POSELSTVÍ A VÝZNAM

KAPITOLA X	
NEKYIA	285
KAPITOLA XI	
OBĚŤ A PŘIJÍMÁNÍ.....	307
KAPITOLA XII	
MYSTIKOVÉ S CHVOSTY	323
KAPITOLA XIII	
UMĚNÍ SVOBODY	351

PŘEDMLUVA

Zmínky dokládající, jak moc jsou lidé fascinováni koňmi, jsou staré dobrých patnáct tisíc let: Předchůdci čeledi koňovitých cválají už na paleolitických jeskynních malbách ve francouzském Lascaux a pak se přesouvají v čase, aby se toulali rozlehlými pláněmi evroasijských stepí, kde byli před osmi tisíci lety poprvé ježděni, údajně v oblasti, kde se nyní nachází Ukrajina. Odtud nesli na hřbetech naše předky nekonečnou řadou cizích zemí a nových světů, aby se konečně usídlili na americkém Západě, navždy spojení s jeho pionýrským duchem.

Nyní, na počátku jedenadvacátého století, koně získávají novou identitu, přestávají být pouze tahouny, soumary a prostředky pro ukojení ega, ale stávají se našimi partnery. Proti vši logice se poté, co je v oblasti dopravy nahradila auta a nákladní vozy, koně stali ještě *populárnějšími*. Nedávné statistiky ze studie s názvem „*The Economic Impact of the Horse Industry in the United States*“ (Ekonomický dopad koňského průmyslu ve Spojených Státech) uvádějí, že více než sedm milionů lidí se zde věnuje péči nebo tréninku skoro stejného počtu koní. S celkovým podílem 112 miliard dolarů na americkém hrubém domácím produktu jezdeckví přesahuje podíly železničního, nábytkářského, filmového, zpracovatelského a tabákového průmyslu. Z 6,9 milionu koní v zemi jsou téměř tři miliony chované pro „rekreační“ účely, což znamená, že nejsou využíváni v dostizích, jezdeckém sportu ani na rančích. Pokud čas, peníze ani úsilí, které těmto zvířatům věnujeme, nemohou být vysvětleny praktickou potřebou ani touhou závodit, co nám tedy tato zvířata přinášejí?

Dnes, kdy má turbem vybavené SUV sílu šesti set koní, se zdá, že tato zvířata pomáhají už jen dobrodružně založeným lidem

objevovat hranice vlastního vědomí, čímž vlastně dostávají slibu z dávných mýtů a legend. Pro Řeky, Kelty a bezpočet dalších kultur byli koně magickými bytostmi, božím darem, ochránci před zlem, objeviteli a průvodci duší k posmrtnému životu. Kůň přenášel válečníka mezi světy stejně tak obratně a statečně, jako přenášel lidstvo po celém světě.

Když jsem v roce 1995 začala psát *Tao koně*, cítila jsem se silně osamělá a víc než trochu mimo. Mí koně ve mně něco probudili, něco hlubokého a v tu dobu nepopsatelného. Viděla jsem však, že tato zvířata měla zásadní vliv i na ostatní lidi. Ale nedokázali jsme mluvit o svých zážitcích, aniž to působilo přehnaně emotivně nebo mysticky – a vágně, vždycky až příliš vágně.

Takže jsme si neustále povídali jen o povrchních věcech, souvisejících s koňmi: o výstroji, rasách, tréninkových metodách, problematice kulhání, terapeutických možnostech koní a závodech. Časem tyto detaily odvedly pozornost mnoha z nás, kteří tak ztratili spojení s mocným, ale přesto těžko postižitelným *duchem* koně, tím duchem, který nás především do stáje přivedl. Důsledkem bylo, že jsme se cítili zrazení a frustrovaní, i když jsme nebyli schopní popsat *proč*, aniž bychom působili jako náladoví, nerealističtí a trapně iracionální. Jak může průměrný student nebo instruktor jezdeckví ve zdvořilé konverzaci vyjádřit, že v očích koně našel svou duši, a potom ji zase ztratil kvůli tréninkovým povinnostem a závodění? Co se stane, pokud si to vědomě připustí?

Mou reakcí na toto dilema bylo pokládání dalšího tisíce otázek a z nějakého důvodu i snaha o jejich zodpovězení: Jak v nás koně probouzejí touhu otevřít naše srdce a oživit naši duši? Existují tréninkové principy nebo terapeutické přístupy, které mohou zlepšit namísto potlačit tuto schopnost? Proč takové elegantní, vpravdě královské bytosti nosí lidstvo po světě a trpí naše někdy zlé, jindy komické zacházení a dábelské skutky? Je to proto, že jim chybí potřebné mentální schopnosti? Nebo jsou to citlivé, vysoce rozvinuté bytosti, které nás chrání, vychovávají, trpělivě vedou a čekají, až se probudíme do moudrosti, kterou tiše hlídají, zatímco my si odžíváme své adolescentní fantazie o moci a dobývání, často na jejich úkor?

I tehdy, na konci devadesátých let minulého století, bylo směšné, ne-li nebezpečné klást si tyto otázky, přinejmenším na veřejnosti. Když

se blížilo datum vydání mé knihy, mnoho známých a přátel se ode mě distancovalo. Většina z nich na sobě pocítila zvláštní, povzbuzující vliv koní, ale nebyli ochotni se veřejně připojit k někomu, kdo o tom chce psát nebo přednášet. I já jsem byla nervózní. Když byl rukopis po korektuře zaslán do tiskárny a já jsem neměla žádnou možnost něco změnit, budila jsem se uprostřed noci hrůzou, přesvědčená, že po jeho zveřejnění budu zlynčována, upálena na hranici nebo odvečena do nejbližší psychiatrické léčebny. Kdybych tuto knížku napsala o nějakých dvě stě let dříve, nejspíše bych nějakým podobným způsobem skončila – nebo bych byla přinejmenším vyloučena ze společnosti.

Jenomže když se knížka objevila v obchodech a začala se prodávat, reakce byly naprosto odlišné od těch, které jsem v obavách očekávala. Jistě, někteří čtenáři si mysleli, že jsem trochu mimo. Ale mnohem více čtenářů – všech kategorií, ale zejména jezdkyně ženského pohlaví – mi psalo, že také zažili podobné spojení se svými zvířaty. A jednalo se o spojení daleko za hranicí racionálního vysvětlení. Popisovali neobyčejné zážitky, sny, náhody a vazby. Pak se ke mně připojili a začali pátrat hluboko ve svých duších, s nezbytnou pomocí svých moudrých koňských průvodců, a nalézali pochopení a pravdy, které tam pohřbili z nutnosti žít konvenční život. Procitli a objevili jak skutečnou podstatu koní, jimž byli partnery, tak sami sebe.

Popularita knížky, kterou nyní držíte v rukou, je důkazem, že mnoho lidí poznává transformační sílu vztahu mezi koněm a člověkem, uznává, že jejich láska ke koním je něco více než nostalgie, sentimentalita nebo uspokojení z rekreačního sportovního vyžití. Mezi námi a těmito úžasnými tvory totiž vskutku něco je. Něco, co není snadné pojmenovat slovy. Tato kniha je mou nejupřímnější snahou to odhalit a zachytit. Doufám, že se ke mně na této cestě připojíte.

PODĚKOVÁNÍ

Tato kniha by nevznikla bez podpory mého manžela, Steva Roache, jehož hudba a přítomnost mě neustále provází na cestě, na níž musí člověk projít temnotou i světlem a všemi stínovými pásmy mezi tím. Steve nikdy neuhýbá před pravdou a zná mě lépe než všichni ostatní dvounozí tvorové. Mnohokrát jsem překonala své spisovatelské nesnáze jen díky rezonanci s jeho hudbou a nepopsatelnému porozumění, které mi jeho tvorba zprostředkovává.

Neumím si představit citlivějšího a současně schopnějšího nakladatele, než je Jason Gardner, člověk, který byl ochotný přijmout i mé nejdivočejší myšlenky a zážitky; jakkoli občas pochyboval, důsledně mě podporoval doslova na každém kroku. Nemohu vyjádřit dost díky své manažerce Felicii Ethové za důvěru danou tomuto projektu a za pomoc při nasměrování mých nápadů. Posílám tímto mnoho pozdravů i jejím dcerám a jejich novému koni!

Přála bych si, aby tu mohla být moje matka Martha Kohanová a aby mohla držet v rukou tuto knihu. Nikdy nepochybovala o tom, že bude vydána, a věřila mi, když nikdo jiný nechápal, oč se snažím – třebaže jsem ji nikdy nedokázala dostat na koňský hřbet.

Vyjadřuji také nekonečnou vděčnost svému otci, Nicholasi Kohanovovi, který svými vizemi, soucitem a osobním sebeobětováním zadržel „jedovaté vody černého moře“, aby mi předal „moudrost předků koní“ ve své bouřlivé krvi.

Velmi si cením důvěry své sestry, Kathryn Vrabelové, jejího manžela Myrona, jejich dcery Brianny a mé tety Kathryn Jonesové, důvěry, kterou vložili do tohoto projektu, ačkoli se se svým patternovským smyslem pro humor podivovali intenzitě mého psacího

„maratónu“. Zdravím svou novou neteř Reimi, která si v krvi nese moudrost čínských mudrců.

Zvláštní dík patří osvíceným jezdcům a trenérům, kteří mi pomohli otevřít *Epona Equestrian Services* (Jezdecké služby Epona): Julii Colemanové, Paulu Freyovi, Cathii Hookové, Stacey Kollmanové, Daně Lightové, Shelley Rosenbergové a Cathy Schreiberové. Díky Buckovi a Daně Lightovým za to, že mi vyprávěli své příběhy a podělili se se mnou o svou moudrost při skvělých obědech na jejich ranči v jižní Arizoně. Linda Zimmermanová a Georges Sarah, majitelé Ranče v Tucsonu (The Ranch in Tucson), překročili v mnoha ohledech míru přátelských povinností, aby mě podpořili při psaní této knihy.

Jsem zvlášť zavázána svým mentorkám v oblasti hipoterapie a „zvířecí komunikace“, profesionálkám, které respektovaly mou vizi a podělily se se mnou o svou těžce nabytou moudrost. Jsou to: Laura Brinckerhoffová, Barbara Rectorová, Maureen Fredricksonová, Dianna Hineová, Sharon Callahanová, Tamara Solangeová a Vita Lobelleová.

Speciální díky patří Patricii Hurshové a Kathleen Ingramové, jejichž intuice mě přivedla na vyšší úroveň jak v práci, tak v životě. Díky Lewisi Mehl-Madronovi za tu jednu velmi podnětnou schůzku. Ráda bych také poděkovala „koňské umělkyni“ Kim McElroyové za mnoho inspirace na poslední chvíli, stejně jako Judy Delanové za mnoho inspirace v počátcích mé práce – a za pomoc mé klisně Rase.

Není pochyb o tom, že jsem se od svých žáků naučila přinejmenším tolik jako oni ode mě. Srdečné díky proto náleží Hope Crabtreeové, Betty Franklinové, Ernestině, Joshuovi a Lindě, rodině Florezových, Biance, Autumn a Ellen, Jillian Lessnerové, Jess DeVaneyové, Lori a Kenu Shaverovým a mnoha dalším lidem, kteří mi dovolili předestřít čtenářům jejich příběhy, byť pod pseudonymy. Speciální díky patří dvěma odvážným ženám, jejichž paralelní životy se spojily v kazuistice „Joy“. A nikdy nekončící přísun jablek a mrkve přejí svým čtyřnohým žákům, kteří byli bezpochyby mými největšími učiteli.

Ráda bych poděkovala též svému prvnímu manželovi K., se kterým jsem narazila na tolik překážek a otázek... V našich chybách byla skryta velká moudrost.

Zvláštní díky věnuji minnesotskému básníku a esejistovi J. Oti-
si Powellovi za nepřetržitou podporu, uměleckou inspiraci a žhavé
diskuze. Je jedním z mála městských obyvatel, které jsem potkala,
který měl odvahu a výdrž jezdit Tabulu Rasu podle své vlastní, moc-
né, stále se vyvíjející „Theologie“. Zjistila jsem, že i on byl zasažen
„koňským věděním“, když jsem četla konec jeho básně „It's All Dat:
Photographs of Tucson“:

*Divocí koně naší touhy
prchají v horském větru
a odnášejí nám zdravý rozum.
Jen tak.
Jen pro zábavu.*

Nehynoucí vděčnost patří mému stádu za to, že dělá právě toto.

*V době, kdy šla tato kniha do tisku, se zástupci Equine Facilitated
Mental Health Association (EFMHA, Asociace podpůrného psy-
choterapeutického ježdění), zvláštní zájmová sekce North American
Riding for the Handicapped Association (NARHA, Severoamerické
asociace jezdeckví pro handicapované) sešli se zástupci z dalších sekcí
NARHA, aby společně vytvořili konzistentní terminologii, standardy
a postupy pro různé aktivity, využívající koní v terapii. Terminologie
užitá v této knize je založena na názvosloví používaném nejčastěji
vůdčími osobnostmi na tomto poli na začátku roku 2001.*

*Epona Equestrian Services (Jezdecké služby Epona) nabízí psycho-
terapeutické programy založené na kontaktu s koňmi, vedené důvě-
ryhodným psychiatrickým profesionálem a instruktorem therapeutic-
kého ježdění. Tento tým zajišťuje soukromé lekce a kurzy pro osoby,
trpící závažnými psychickými obtížemi. Epona se také specializuje
na Equine Experiential Learning (zážitkové učení s pomocí koní),
definované EFMHA jako „přístup zahrnutý ve vzdělávací klasifikaci*

terapeutického ježdění, který se také rozděluje na terapeutické komponenty“. Tato setkání „jsou organizována instruktorem terapeutického ježdění s doplňujícím výcvikem v zážitkovém učení s pomocí koní“ a zdůrazňují „interaktivní povahu emocionální, mentální, sociální, fyzické a spirituální pohody účastníků.“

Podle EFMHA „zážitkové učení s pomocí koní podporuje osobní zkoumání pocitů a chování, zatímco podpůrná psychoterapie s pomocí koní jak podporuje osobní zkoumání pocitů a chování, tak umožňuje jejich klinickou interpretaci.“ Účastníci, kteří během zážitkového programu v Eponě objeví závažné osobní záležitosti, vyžadující pomoc, jsou ihned doporučení k některému z licencovaných psychoterapeutů, kteří mají v tomto programu roli poradců.

Publikující psychiatr a profesor z Pennsylvánské univerzity Aaron Katcher, M.D. říká, že „toto je dobrý klinický důkaz, že kontakt s koněm může dramaticky usnadnit pokrok v psychoterapii, zejména v integraci verbální a neverbální komunikace.“

Katcher, který je také viceprezidentem Animal Therapy Association (Asociace animoterapie) a zdravotnický ředitel společnosti People, Animals, Nature, Inc., ale také poznamenává, že „práce s koňmi je provázena rizikem a měla by být provozována pouze pracovníky, kteří jsou dobře vyškoleni a dokáží citlivě komunikovat jak s koněm, tak s pacientem. Tato dovednost není vlastní každému a nemůže být osvojena na krátkém semináři. Naneštěstí, protože díky atraktivitě terapie s pomocí koní jsou nabízeny nepřiměřeně krátké tréninkové programy jako prostředky kvalifikace terapeutů. Profesionálové v oblasti péče o duševní zdraví doporučující tyto služby svým pacientům by měli být opatrní při hodnocení kvalifikace těchto praktiků.“ Pomoc při nalezení kompetentního praktika může nabídnout NARHA (800-369-RIDE). Webová stránka Tao koně (www.taoofequus.com) také uvádí seznam regionálních i národních odborníků v oblasti terapie s pomocí koní a komunikace se zvířaty.

Einstein přesně věděl, co chce od života. Patnáct let pilně pracoval, aby se stal mistrem ve svém oboru, a třebaže měl ještě do důchodu daleko, zoufale potřeboval změnu tempa. Odmítal překonávat další překážky. Odmítal už dál učit základy bandu amatérů, kteří nedokázali ocenit rafinované umění, které se jim snažil předat. Toužil po citlivé, vzdělané společnosti, která by se alespoň potenciálně dokázala vyrovnat jeho talentu, někoho, koho víc zajímalo získávání nových zkušeností než sláva, patronku, ochotnou jej podporovat výměnou za soukromé lekce jeho umění.

Problém byl, že Einstein měl čtyři nohy a nemluvil žádnou řečí, kterou používají lidé. Namísto toho se stal tím, čemu se říká „problémový“ kůň, a jeho majitelka si nebyla jistá, zda mu dokáže najít dobrý domov. Lidé chodili a obdivovali ho, někteří dokonce přinášeli balíky peněz, ale Einsteina nedojímalo drahé oblečení ani přepravníky svítící novotou. Bylo mu jedno, jak slavnou budoucnost mu malovali nebo jaké měli závodní výsledky. Ve skutečnosti čím luxurnější a sebestřednější se jeho potenciální kupci zdáli, tím větší peklo jim Einstein při zkušební jízdě připravil. Lecal se a vzpínal a někdy se mu podařilo otravného člověka shodit; tyto způsoby dovedl k dokonalosti během své nedlouhé, zato ale frustrující kariéry školního koně. Jindy se zase nenechal nasedlat, uhýbal, vzpínal se a nepostál, zejména v přítomnosti mužů, kteří měli ambice na něm skákat.

Nakonec jeho majitelka požádala o pomoc Tamaru Solange, trenérku, která byla nejen zkušenou „klasickou“ jezdkyňí, ale vládla také velmi vytríbenou intuicí. Nějakou dobu sbírala informace o Einsteinovi a jeho minulosti, meditovala u něho a využila metodu, kterou nazývala „svalová prověrka“, aby si potvrdila své tušení

ohledně Einsteina a několika dalších koní v jeho blízkosti. Posléze sepsala následující inzerát: *Importovaný holštýnský valach s velkou silou. Krásný projev na obdělníku. Pro zkušeného drezurního jezdce nebo profesionála. NENÍ vhodný jako školní kůň. Vyžaduje zkušenou a citlivou jezdkyni.*

Když tento inzerát v jezdeckém časopise zahlédla Allison Randall, začalo jí bít srdce jako o závod. Allison, trenérka s dvacetiletými zkušenostmi v drezurním ježdění a všestrannosti, cítila, že se právě ocitla na důležitém rozcestí své kariéry. Potřebovala pokročilého koně-učitele, takového, který zná cviky vyšší drezury, je dostatečně trpělivý, ale zároveň natolik náročný, aby si na něm vypilovala své dovednosti. Takového, který by vylepšil její styl, zejména preciznost, načasování a rovnováhu, aby pak tyto dovednosti přenesla na mladé koně, které trénovala a předváděla na závodech. Hledala koně, jako byl Einstein.

Když Allison dorazila do hřebčince, musela nejprve absolvovat hodinový pohovor, než jí bylo vůbec dovoleno vstoupit do stáje a Einsteina spatřit. Majitelka a trenérka, které inzerát podaly, chtěly vědět vše o ní i o jejích záměrech s tímto koněm. Konečně rozhodnutí ale stejně zůstalo na Einsteinovi. Než vsunula nohu do třmenu a vyhoupla se do sedla, byla Allison velmi nervózní, vůbec si nebyla jistá, jestli bude schopná jezdit koně tohoto formátu. Ale navzdory jejímu momentálně tak zranitelnému emocionálnímu stavu, anebo možná právě proto Einstein vypadal, že uhlí, co Allison chce, a velkoryse vykompenzoval její nedostatečnou koncentraci. Kůň reagoval na nejjemnější pobídky, a i když udělala několik chyb, které Einsteina normálně rozčilovaly, dokázali spolu tito dva předvádět i náročné cviky. Když Allison seskočila, Einstein ji následoval po jízdárně, jako by ji znal celý život. Každý, kdo sledoval toto předvedení, měl slzy v očích a majitelka snížila cenu, aby Allison finančně ulehčila.

Skoro celý rok předtím Einstein systematicky vylepšoval svou pověst potíživisty a někteří měli za to, že se úplně zbláznil. Přesto byl dostatečně schopný se z tohoto stavu opět dostat. Třebaže později od něj Allison vyžadovala stále více (neboť se zlepšovaly její vlastní dovednosti), Einstein v její blízkosti zůstával stále dokonalým gentlemanem. Ostatně jím zůstává stále a zdá se, že bere tuto svou práci

velice vážně. Každý den poté, co je odježděn, vyčištěn a nakrmen, stojí před svou stájí, sleduje jízdárnu, pozoruje, jak Allison trénuje ostatní koně, a jako by si v duchu dělal poznámky.

Mohou si koně vybírat? Mají svou vlastní vůli? Jak vědí, co si lidé myslí a cítí? Je v tom něco nadpřirozeného, nebo jen zkratka dokážou tak perfektně číst řeč těla svých majitelů?

Jsou koně duchovní bytosti se svým vlastním údělem? Pokud ano, co má tento úděl společného s budoucností člověka, zejména dnes, kdy stroje převzaly většinu funkcí, které dříve plnila zvířata? Jak by historie lidské civilizace vypadala v očích koně? Jaká je koňská mysl ve srovnání s lidskou? Které aspekty koňské mysli by si lidé mohli ku svému prospěchu osvojit? Co mají společného všichni dobří *horsemani* bez ohledu na styl ježdění a národnost? Proč jsou ženy tolik přitahovány koňmi?

Toto jsou některé z otázek, které se *Tao koně* snaží zodpovědět. Protože jezdeckví bylo spojováno vždy jen s dobýváním, šlechtou nebo soutěžením, mnoho z vrozené moudrosti koní zůstává zatím nevyužito. Tato citlivá zvířata, zcela postrádající dravost, reagují na události způsoby, které jsou tradičně spojovány s ženskostí; proto má mnoho amatérských majitelů koní (i překvapivě množství profesionálních trenérů) problém těmito aspekty koňského chování porozumět. Kurážný hřebec, desetkrát těžší než průměrný člověk, projevuje na závodech agresivitu a nezkrotnost. A tento projev koňské síly nemůže být efektivně zkrocen ani hrozbou, ani nátlakem. Proto může padesátikilogramová žena úspěšně trénovat nezkrotného mustanga metodami, které nejsou ani tak nápadné, ani tak rázné jako metody urostlého, metr osmdesát vysokého kovboje. A přesto ji kůň bude respektovat neméně, nebo i více právě pro její mírný a vstřícný přístup.

Když jsem se v roce 1993 začala zabývat záludnostmi vztahů lidí a koní, překvapilo mě, jak málo o tomto tématu bylo napsáno. Objevily se sice bestsellery jako *Muž, který naslouchá koním* od Montyho Robertse a *Zaříkavač koní* od Nicholase Evanse, které potvrzovaly moji víru, že tato oblast fascinuje mnoho lidí, ale tyto knihy zůstávají pouze na povrchu zvláštních a zázračných věcí, ke kterým dochází mezi dvěma druhy bytostí (lidmi a koňmi) na společné cestě.

Brzy poté jsem začala bádat na tomto poli, pozorovat a zpo-
vídat nadané trenéry a zároveň mnoho jejich nápadů zkoušet se
svými koňmi. Studovala jsem fyziologii koňského i lidského moz-
ku; sbírala jsem mýty o koních a porovnávala je s realitou. Všim-
la jsem si, že někteří majitelé popisují zlepšení kreativity a intuice
v důsledku interakce s těmito zvířaty, zatímco jiní vykazují pou-
ze frustraci. Pomalu jsem začala přicházet na to proč. Pracovala
jsem jako dobrovolnice v terapeutickém jezdeckém zařízení a vidě-
la jsem tam, jak se zlepšila hybnost obětem mozkové mrtvice, jak
pacienti po mozkové obrně získávají rovnováhu a zlepšuje se jejich
svalová koordinace, jak „v samotě ztracené“ autistické děti mlu-
ví na své koně. V průběhu tohoto procesu jsem učinila nečeka-
ná a mimořádná odhalení. Především jsem zjistila, že koně jsou
mnohem inteligentnější, než se domníváme, a tím myslím oprav-
du *mnohem více inteligentní*. Pokud mohou žít v relativně klid-
ném prostředí, koňská mysl doslova lapá všechny drobné rozdíly
v atmosféře, což je v lidském měřítku běžné pouze pro kreativní
génie. Prostým setkáváním se s koňskými partnery se však jezdci
mohou stát podobně citlivými. Našla jsem také podstatné důkazy
o tom, že člověk nedomestikoval koně záměrně; spíše naopak. To
koně si zvolili soužití s příslušníky raně zemědělského osídlení, což
posléze zlávalo některé z lidí ke kočovnému způsobu života, který
byl řízen stejně tak koňskými jako lidskými potřebami. V průběhu
svého výzkumu jsem získala zcela nový náhled na přirozenost lid-
ské inteligence (a naši široce rozšířenou falešnou představu o ní),
na zvláštnosti našeho chování a na historické chyby, které naše
předky svedly na cestu vedoucí k destrukci – a to i ve chvílích, kdy
naprosto nebyla nutná.

Pro běžné čtenáře je toto zřejmě nejceněnější zpráva knihy *Tao
koně*: abychom pochopili mýty pojící se s těmito zvířaty, abychom
rozptýlili mlhy svých vlastních předsudků, bezpodmínečně se musí-
me podívat kritickým pohledem na náš vlastní druh. V tomto pro-
cesu si nemůžeme pomoci a musíme odkrýt několik tajemství o nás
samých, artefaktů pohřbených pod tisíciroky let mužské domi-
nance, s níž souvisí tendence povyšovat mysl nad city, logiku nad
intuici, teritorium nad vztahy, cíl nad cestu vedoucí k jeho dosažení,
sílu nad spolupráci.

Když jsem se věnovala bádání pro tuto knihu, neustále mě dojímalo vytváření mocných vazeb mezi ženami a koňmi, vazeb, které zdůrazňují úžasné léčivé schopnosti, neodmyslitelně spjaté se vztahy vzájemného respektu panujícími mezi těmito dvěma druhy. Taoistická linie, táhnoucí se celou mou knihou, je sjednocujícím faktorem při vysvětlování, jak tato zvířata obohacují své jezdce fyzicky, mentálně, kreativně a duchovně tím, že v nich probouzejí zvýšenou smyslovou i mimosmyslovou pozornost bez ohledu na rozdílnost národnosti, kultury či náboženství. Třebaže jsem původně měla *Tao koně* za pracovní název, se svým nakladatelem Jasonem Gardnerem jsem došla k tomu, že to je nakonec nejlepší popis hlavní myšlenky této knihy: že koně vnímají svět z ženského pohledu, tedy z perspektivy „jin“. Tento druh je tedy živoucím příkladem úspěchu a efektivy ženských hodnot, včetně vítězství kooperace nad soutěžením, vstřícnosti nad strategií, emocí a intuice nad logikou, cesty nad cílem. A oslavou kreativního přístupu k životu, který tyto vlastnosti plodí. Taoismus je jedinečný mezi východními i západními filozofiemi v tom, že nabízí sofistikovaný model toho, jak funguje ženská moudrost a jak mohou být tyto zpravidla zanedbávané vlastnosti použity, aby zmírnily destruktivní účinky lidské přirozenosti.

Výraz „tao koně“ lze v podstatě přeložit jako „cesta koně“ – s důrazem na léčivé a transformační vlastnosti této cesty. Interakce s těmito zvířaty může působit velmi terapeuticky ve smyslu fyzickém, duševním i duchovním; pomáhá lidem znovu probudit dávno zapomenuté schopnosti, které dokáží uzdravovat choroby pramenící z nerovnováhy moderního života. V době, kdy po koních už nepožadujeme práci na polích ani nechceme, aby nás nosili do válek, pro nás mohou udělat něco mnohem důležitějšího – pracovat na zlepšování nás samých. Tato nová „pracovní náplň“ a budoucí možnosti jejího rozšíření jsou důležitými tématy diskuze, která se rozpoutala kolem knihy *Tao koně*.

Během posledních pěti let jsem vypracovala sérii programů založených na předpokladech, jež jsou popsány v této knize. Tyto kurzy a soukromá sezení využívají koní, aby se lidé v každém věku a z jakéhokoli prostředí naučili, jak dosáhnout stavu lepší fyzické, psychické, mentální, emocionální a duchovní rovnováhy.

Prostřednictvím své práce a díky působení společnosti *Jezdecké služby Epona* (kolektivu trenérů a psychologů, sídlícího v Tucsonu

a zabývajícího se terapeutickým potenciálem koní) jsem pochopila, jak mohou být talentovaní koně nápomocni člověku při jeho vlastním rozvoji. Epona je jedním z mnoha středisek psychoterapie a zážitkového učení s pomocí koní, středisek, jež vznikla po celých Spojených státech. V této oblasti, která přitahuje některé z nejkreativnějších a nejsoucinnějších lidí v jezdecké branži, jsem nashromáždila tisíce případů, které ukazují, jak vysoce efektivní jsou koně při pomáhání lidem znovu integrovat svou mysl a tělo a při uvědomování si svých (dosud nevědomých) vzorců chování. Koně nám pomáhají zvyšovat si sebevědomí, učí nás osvojovat si techniky sloužící ke zvládnutí stresu a posilují naši asertivitu, což ve výsledku vede k většímu úspěchu ve vztazích, kariéře, při studiu i při naplňování rodičovských rolí. Od roku 1997 nabízejí *Jezdecké služby Epona* terapeutické kurzy a soukromá sezení ženám, které se staly obětmi fyzického, emocionálního a sexuálního zneužití, a výsledky jsou opravdu působivé. Pomáháme také válečným veteránům z Vietnamu, obětem drogové závislosti, lidem závislým na sexu a dospívajícím, kteří mají problémy se zvládnutím vzteku – ti všichni během naší spolupráce vykazují výrazné změny. Většina našich programů je pojata soutěživě. Vyzýváme studenty, aby „své problémy nechali za vraty“. Toto je cenná dovednost pro závodní kolbiště, ovšem setrvalé potlačování osobních problémů (které koně ještě zesilují) vede k frustraci, tenzi, vzteku a zlostným výbuchům, které můžeme vidět u některých jezdců, když jsou pod tlakem. Mnoho cvičitelů není připraveno řešit psychologické a emocionální obtíže, které si jejich žáci přinesou s sebou do stáje, a jezdci na všech úrovních jsou pak zaskočeni svým nečekaným chováním. Při jezdeckých lekcích v našem středisku Epona využíváme zvláštních schopností koní vyzvednout toto vše na povrch; používáme také časem prověřené terapeutické metody a „uvědomovací“ techniky, abychom pomohli lidem najít jejich vlastní díl viny na takzvaných „problémech koní“ a přenést se přes potíže, jež nutně vyvstávají, když se dva různé živočišné druhy pokoušejí o interakci. *Tao koně* vysvětluje, jak jezdci a jejich trenéři mohou překonat tyto obtíže tak, že každý nezdar nebo těžký úkol budou vnímat jako příležitost k osobnímu růstu.

Myšlenky prezentované v této knize vás jistě budou zajímat i z hlediska psychologie a studia vědomí. Jak jsem zjistila, mnoho z mých zážitků s koňmi potvrzuje některá z odvážných vědeckých pozorování

mysli, emocí a chování. Za tímto účelem v knize probírám také teorie zabývající se telepatii, odlišnostmi lidského a zvířecího vědomí a autonomními archetypálními maticemi moudrosti, díky kterým jsme mezidruhově vnímaví. V mém případě je to „koňské vědění“, které používám při tréninku těchto zvířat, aby mi předali intuitivní, a přitom vysoce specifický vhled do problémů, které bych neměla možnost řešit konvenčním myšlenkovým procesem. Konzultovala jsem své zážitky s dalšími trenérkami a ty připustily, že také při práci pociťují tuto sílu a zažívají překvapivé situace. Musela jsem však získat jejich důvěru, jinak by mi nikdy tyhle věci nesdělily. Většina trenérů, kteří to zažívají (připouštějí to dokonce i někteří muži) se to nikdy nepokusila převést do slov. Vlastně se tomu spíše vyhýbali v obavě, aby nebyli považováni za blázný. Je to významná část Velkého tajemství, jež spolu sdílejí koně a lidé. Tajemství, o němž se domnívám, že je lze odhalit i bez ztráty jeho „tajemnosti“.

Moje původní motivace k napsání této knihy vzešla ze série zdánlivě iracionálních, ale zásadních a formativních zážitků s mými vlastními koňmi. Tyto události mě motivovaly k realizaci rozsáhlého výzkumu jak v rámci jezdeckví, tak mimo něj. V jistých kruzích by byly tyto zážitky klasifikovány jako „psychické jevy“, třebaže jsem zjistila, že tyto zdánlivě nadpřirozené události vycházejí ze zpravidla neuvědomělých přirozených procesů. Má počáteční reakce byla své vlastní zážitky v této knize vynechat, abych nesnižovala vědeckost obecně přijatelnějších studií interakce člověka a koně. Pak jsem však zjistila, že přesně to dělá většina trenérů a vědců zabývajících se koňmi – a že tento „nesdělený prvek“ je součástí tradice, historicky přiřazované spíše „zaříkavačům koní.“ Jakmile jsem překonala strach, že budu považována za blázna, rozhodla jsem se prozkoumat tuto oblast. Má následná otevřenost mě vedla do ještě více neznámých krajín a na své dlouhé pouti jsem dosáhla bodu, kde jsem mohla úspěšně obhájit, že takzvaný „šestý smysl“ je legitimním jevem s určitými parametry. A že koně tento proces dokážou spustit a poté nechají své majitele zmatené a vyděšené, dokud se nenaučí tento nový pohled začlenit do svého života. Také jsem zjistila, že moje reakce odpovídají archetypálním vzorcům prozření. To bylo tehdy, když jsem se rozhodla sesbírat informace složit dohromady, vyprávět svůj vlastní příběh a tak umožnit čtenářům, aby touto cestou šli

se mnou a pocítili stejný emocionální objevitelský náboj, který jsem cítila, když se můj objektivní výzkum proměnil ve snahu vysvětlit nevysvětlitelné. Když jsem se začala angažovat v oblasti psychoterapie s pomocí koní, zjistila jsem také, že nejúčinnější případy léčby člověka koněm se týkají procesů, které se vymykají konvenčně přijímaným vědeckým a psychologickým teoriím.

Tao koně pojednává o terapii s pomocí koní, tréninku koní a koňském chování, ale především o tom, jak nás tito velkolepí tvorové neúnavně, trpělivě učí. Pojednává o odvaze a pokoře, soustředění a flexibilitě, kterých je zapotřebí, aby člověk dokázal tomuto učení naslouchat. Pojednává o tichém sdílení, které zažíváme v přítomnosti koní. Pojednává o proměně, která nás čeká, pokud přijmeme zdánlivě iracionální trápení se stejným půvabem a důstojností, s nimiž čelí nesnázím koně.

Lidské reakce na trápení oscilují od pocitu naprostého strachu k pocitům osobního selhání, popření, zášti a nedůvěry k celému vesmíru. Tyto a další mocné emoce se šíří v jezdeckém umění jako následky nejlepších úmyslů a ambicí, přerušených nepředvídatelnými okolnostmi a úrazy. Je běžné, že jezdci jdou od koně ke koni a zoufale se snaží najít to vzácné zvíře, které je fyzicky i psychicky schopné naplnit jejich celoživotní sportovní cíle. Postrádají něco životně důležitého, když odkládají všechny tyhle „vadné kousky“? Určití lidé vypadají, že doslova přitahují problémové koně. Je to smůla, špatná karma, nebo to má nějaký jiný důvod – třeba příliš benevolentní přístup k práci?

Lao c' vyzoroval, že „opravdové bohatství vyrůstá z neštěstí“. Upozorňuje tak na největší taoistický paradox, který mi čas od času připomíná mé vlastní stádo. Prostřednictvím knihy *Tao koně* spojuji svou cestu s cestou mnoha jiných dvounohých a čtyřnohých učitelů, kteří mi opakovaně připomínají záhady života, nejúžasnější dary existence, často přijíždějící právě na hřbetech černých koní.

ČÁST PRVNÍ

POSLÁNÍ

*Osvícení nespočívá v tom, že vidíme světlo,
ale v tom, že vnášíme světlo do temnoty.*

C. G. JUNG

KAPITOLA I

RASA

Toto je příběh o ženě a jejím koni. Na první pohled vypadá trochu jako klišé. Většinou se do koní zblázní spíš dospívající dívky. Vyzdobí si poličky svých pokojů plastovými figurkami koníčků a přemlouvají rodiče k zaplacení jezdeckých lekcí. U mnohých se ta závislost časem prohlubuje. Časopis *Horse Illustrated* zjistil, že v amatérských drezurních a skokových soutěžích startuje 90 až 95 % žen. Většina jezdeckých časopisů také eviduje především ženskou čtenářskou základnu. Muži stále dominují koňskému pólu a dostihům a zauímají vyšší procento mezi profesionálními trenéry a jezdci. Pro ženu ale koně většinou představují něco víc než jen koníček nebo sport. Mezi zarámovanými obrázky na jejím stole zpravidla najdete nejméně jednu fotografii jejího čtyřnohého partnera, a když najde toho správného trenéra, často o něm mluví s vroucností, kterou si zasluhuje jen opravdový guru. Mnoho jezdkyň v sedle jako by obklopoval pocit tiché extáze. Jako by až při cvalu na vyjížděce nacházely samy sebe a jako by všechna ta století, kdy muži odjížděli do války na dobře vycvičených válečných ořích byla bezvýznamnou maličkovostí ve srovnání s tímto jedním momentem porozumění mezi náctiletou dívkou a její první hnědou klisnou.

Zjistila jsem, že ženy a koně společně dokážou psát nové mýty budoucnosti, mýty založené na harmonií a spolupráci namísto dobývání a dominanci. Opravdu ženské způsoby interakce nemusí být užitečné v každé situaci, ale odkrývají nám zkušenosti, pohřbené hluboko pod předsudky našeho přemechanizovaného světa, důkazy

z dob, kdy koně lidi naučili několik věcí a byli respektováni pro svou přirozenou moudrost. Některé z těchto pokladů jsou fyzické a emocionální, jako spojení síly a jemnosti, které je nezbytné při vedení vzrušeného zvířete, toužícího explodovat, v klidném klusu, jako příval jasnozřivosti a klidné vážnosti, když člověk ovládá pětisetkilogramové zvíře pouhou svou myšlenkou a ne silou svalů, jako záblesk naděje vycházející z vědomí, že ti, kdož jsou v přírodě kořistí, jsou vydáni na milost nám, kteří jsme přirození predátoři. Některé z těchto drahocenných pocitů mohou být popsány jako čistě duchovní, jako lepší propojení mysli a svalů, či jako slib, že lev se v ráji uloží ke spánku vedle beránka. Nebo vedle klisny?

Možná tohle byly věci, které jsem zahlédla, když jsem se poprvé zahleděla do těch černých koňských očí. Stála v boxu, kde voněly borové piliny, a v tichu, které panovalo, ke mně mluvila hlasitěji, než by to dokázal člověk slovy. Předtím jsem navštívila každý ranč a každý chov v Tucsonu a strávila jsem víkend v Phoenixu usilovným pátráním. Chtěla jsem klisnu, jejíž duch ještě nebyl zkrocen obsednutím a dotčen žádnou zátěží a prací. Podvědomě jsem toužila po takovém druhu vztahu mezi člověkem a koněm, který byl kdysi běžný mezi příslušníky našich rozdílných druhů – třebaže jsem v té době neměla ani tušení, kdo byli mí předkové nebo že to byl jejich duch, který mě na tuto cestu přivedl.

Přesto jsem se bránila se do ní zamilovat. Bála jsem se problémů, které mohou vzejít z ukvapené a impulzivní koupě koně, a chtěla jsem všechno udělat správně. Podmínila jsem koupi důkladnou veterinární prohlídkou a byla jsem rozhodnutá odjet bez ní, pokud se objeví sebemenší náznak problému. O týden později klisna prošla prohlídkou na výbornou. O další týden později dorazila do Tucsonu do stáje, kde jsem už měla jednu precitlivělou plnokrevnou, dříve dostihovou klisnu a dříve zneužívaného mustanga.

Chovatelé klisnu hned po narození pojmenovali Černá kráska (v originále *Black Beauty*). Jméno získala po čtyřnohém trpčím hrdinovi z románové klasiky devatenáctého století od Anny Sewell – první knihy, která upozornila veřejnost na trápení, kterého se koním dostává z lidských rukou. Protože to byla čistokrevná arabská klisna z egyptské linie, její jméno bylo nesmazatelně zapsáno v plemenné knize. Průkaz, který s mou novou klisnou přišel, nemohl být změněn, ale já

jsem nechtěla mít před očima odkaz *Black Beauty* pokaždé, když jsem ji volala, aby ke mně přišla. Proto jsem se rozhodla ji nazvat Tabula Rasa – latinsky „čistá tabule“, přeneseně „nepopsaný list“ – neboli jednoduše Rasa, což je v indické hudbě termín pro náladu, emocionální stav mysli nebo niterný obraz vyjádřený rozvinutou improvizací. Mým záměrem bylo chránit nejmladšího člena stáda od všech strachů a nespravedlností, o nichž žalovaly oči ostatních mých koní, traumat, která jsem se bezúspěšně snažila uzdravit.

Říká se, že sloni nikdy nezapomínají. To samé platí i pro koně, a proto je důležité zacházet s nimi s nejvyšší citlivostí a především snažit se věci dělat od začátku správně. Většina koní, se kterými jsem se ve stájích v Tucsonu setkala, vykazovala určité problematické chování, vycházející z nějakého fyzického nebo emocionálního traumatu. Kovbojský vysloužilce, kterého jsem dostala od svého manžela Steva, byl klasický případ. Noche se zpočátku choval, jako bych se ho chystala udeřit do hlavy pokaždé, když jsem vešla k němu do boxu. Mrkev pro něj byl neznámý objekt a trvalo týdný, než si byl ochoten vzít něco z mé ruky. (Přitom měl výraz ohromené radosti a od té doby to miloval.) I poté jsme strávili měsíce pomalým získáváním jeho důvěry. Jeho vzpomínky na hrubé zacházení se vynořovaly při každé sebemenší zámince. Jedno horké letní odpoledne jsem dorazila do stáje s plnými rukama nakrájených jablek a starý mustang ke mně odmítl přijít. Naopak začal frkat a běhat po ohradě, jako bych byla vtělený ďábel. Trvalo mi půl hodiny, než jsem přišla na to, kde je problém. Poprvé od té doby, co jsem Nocheho měla, jsem si nasadila kovbojský klobouk, aby mě chránil před sluncem. Když jsem si ho sundala, abych si otřela pot z obočí, vyděšený kůň se okamžitě uklidnil. Noche zkrátka stále očekává to nejhorší od všech lidí, kteří mají „hlavu tohoto tvaru“.

Bylo pro mě důležité, aby moje nová klisnička neměla také strach z lidí, bez ohledu na to, co mají na hlavě. Na rozdíl od Nocheho, který se krčil u zadní stěny boxu, kdykoli se kdokoli dvounohý podíval jeho směrem, Rasa byla nadšená, zvědavá, impulzivní a vždy připravená provést nějakou lumpárnu, ať už to bylo testování nově přichozících lidí, pokoušení svých stájových kolegů nebo nahánění kojetů ve výběhu. Byla nepopsaným listem, pouze co se týkalo rozmanitých lidských vlivů, jinak byl její charakter jasně daný a pro mě bylo

potěšením sledovat její reakce a emoce, vycházející z čisté radosti ze života. Předě mnou nyní stál obtížný úkol udržet ji takovou a nezměněnou i během konvenčního jezdeckého výcviku.

Zatím jsem se snažila, aby si mě Rasa spojila se všemi příjemnými stránkami života – nejen s mrkví, ale také s dobrodružstvím. Společně jsme vyrážely na kilometrové výpravy do pouště a hledaly řídce se vyskytující trsy čerstvé trávy. Když přišly deště a zaplavily se kanály, dováděly jsme v proudící vodě jako malé děti. Po příchodu do stáje jsme se potom honily na jízdárně a prováděly rituál vzájemného ošetřování srsti. Já jsem ji škrábala na kohoutku a ona mi pysky masírovala kůži na zádech. Naučila se, že mi nosem může ukázat to správné místo na těle, kde potřebuje poškrábat, a já jí ráda vyhověla.

Mí stájoví kolegové si mysleli, že jsem se zbláznila. Někteří mě varovali, že se Rasa vymkne z kontroly a pošlape mě, nebo mě alespoň pořádně kousne. Jiní mě odsuzovali, že si s koněm hraji jako se psem. Ale emoce, které jsme si navzájem vyjadřovaly, neměly nic společného se psími. Já jsem se snažila Rase ukázat, že se ke mně má chovat jako k jiné klisně. Přesto byli z mého chování lidé nervózní. Převážná většina jezdců, mezi kterými jsem se tehdy pohybovala, si myslela, že koně nejsou schopní ani nejzákladnějších forem rozlišování a že když jim nabídnu prst, jistě si vezmou celou ruku. Někteří trenéři stále trvali na tom, že koně, kteří jsou krmeni z ruky, se naučí nebezpečně kousat, ale Rasa si nikdy nespletla můj prst s mrkví ani nenechala otisk svých zubů na mých zádech při našem vzájemném „ošetřování“. Já jsem ji navíc nenechala mě oštipovat hned ten první den ve Phoenixu ani jsem jí nedovolila mě honit hned, když jsem ji přivezla. Nedovolovaly jsme si tyto ústupky dříve, než jsme si byly jisté vzájemným porozuměním, které mezi námi postupně vzniklo. Kdykoli Rasa začala být méně ohleduplná, hra končila a ona se vracela do stáje. A kdykoli jsem já udělala něco, co ji znervóznilo, začala varovně švihat ocasem a já jsem zacouvala daleko dříve, než cítila potřebu se bránit kousnutím nebo kopnutím.

Přistupovala jsem k Rase s respektem a očekávala jsem totéž od ní a od nikoho jsem se nenechala vmanévrovat do pocitu, že je to bláznivé. A navíc, právě lidé, kteří tropili nejvíc povyku kolem mých pomýlených postupů, byli z těch, kteří přišli do stáje dvakrát do měsíce a své koně, kteří jevíli jasné známky neochoty opustit své druhy ve stádě, proti jejich vůli tryskem hnali do pouště za hlasitého

řevu a výskání. Koně, nenavyklí chodit sami, byli neklidní a někdy panikařili, když nebyli na dohled své stáji, protože se s lidmi stýkali málo a trénovali pouze sporadicky. Přesto jsem jen málokdy viděla, že majitel dokázal rozpoznat, že zběsilé reakce koně jsou odpovědí na to, že kůň byl příliš dlouho ve stádě. Namísto toho se tito jezdci snažili křikem a silou zkrotit svá nervózní zvířata, vyšplhat se do sedla a vyrazit na vyjížďku. A pak se právě ti, co nejvíc kroutili hlavami, když viděli Rasu, jemně oštipující můj krk, vraceli se zlomenýma rukama a klíčními kostmi.

V tu dobu jsem si nebyla úplně přesně jistá tím, co dělám, takže jsem nebyla schopná ospravedlnit své chování před ostatními jezdci. Mé hravé výpravy za hranice jezdeckých konvencí prověřovaly ustálené normy dlouhodobě platící mezi lidmi a koňmi, které jiní lidé nikdy neprověřovali. Protože jsem toto nebyla schopna svým kritikům vysvětlit, omezovala jsem se na vysvětlení, že mým cílem je naučit Rasu, aby se cítila bezpečně v mé přítomnosti i daleko od stáje a ostatních koní, dříve než poprvé nasednu na její hřbet. Měla jsem pocit zadostiučinění, když jsem ji konečně začala jezdit a měly jsme jen malé problémy s přecházením potoků nebo samostatnou vyjížďkou, dvěma zdánlivě jednoduchými věcmi, které ale ostatním majitelům ustájených koní působily takové potíže.

Rasin vstup do světa udidla a sedla pro mě byl v mnoha ohledech nový. „Neformálně“ jsem neměla problém zkoušet hranice konvence, ale když došlo na obsedání, chtěla jsem všechno dělat hned napoprvé správně a věděla jsem, že nejsem jediná, kdo kdy obsedal koně. Jenže všichni trenéři, kterých jsem se vyptávala a zaměřovali se na obsedání mladých koní, používali metody, kterých jsem byla rozhodnutá se vyvarovat. Nepovažovala jsem za nutné temperamentní mladé zvíře uvazovat k hrazení a nechat ho tam hodinu stát pod záminkou, aby se naučilo disciplíně. Nechtěla jsem nikoho, kdo ji plácne přes hlavu za to, že se ho omylem pokusí „ošetřovat“, a už vůbec jsem nechtěla, aby v ní nějaký machr svým necitlivým pobízením vyvolal odpor. Také jsem věděla, že se nemůžu přít s trenéry, kteří se živí obsedáním dvacet let, obzvlášť když mě už teď považovali za sentimentálního blázna. Přesto jsem cítila, že existuje lepší cesta, jak s těmito zvířaty zacházet, a cítila jsem to tak jistě, jako bych to měla dávno v krvi.

ZRCADLO VZPOMÍNEK VE STÁJI

Takto jsem došla k bolestnému zjištění, že ani trenérská sebejistota, zkušenosti a úspěchy na závodech neomlouvají tyto metody a že i techniky schválené a potvrzené dalšími lidmi mohou být zničující. Můj první kůň, překrásná plnokrevná klisna, kterou jsem pojmenovala Nakia, byla trénována na dostihové dráze a pak prošla rukama řady amatérských jezdců. Předtím než jsem ji koupila, si tato sedmiletá klisna osvojila nepěkný zlovyk trhat se z úvazu a utíkat. Její předchozí majitel mi to neřekl, i když jsem se ho ptala, zda klisna nemá nějaké zlovyky. Nebyla moc zvyklá chodit samostatně pod sedlem, jak mi řekl, protože měl dvě zaměstnání a neměl čas ji jezdit. Třebaže jsem se později dozvěděla od našich společných známých, že Nakiin problém s uvazováním byl hlavním důvodem, proč se rozhodl ji prodat, u mě se raději chytrými manévry vyhnul při sedlání situaci, kde by se zlovyk projevil.

V průkazu měla jméno Crystal Angel. Zdálo se mi ale, že toto jméno zavání přílišnou sentimentalitou a nehodí se k čistokrevnému plnokrevníkovi – a už vůbec ne k této umíněné tmavohnědé klisně. Nebyla jsem si tehdy přesně jistá, co znamená jméno Nakia – nazývala jsem tak v dětství jednoho ze svých koňských přátel – ale silný lyrický zvuk toho slova mi připadal vhodný ke klisnině osobnosti. Nakia měla jasnou představu, co je a co není ochotná přijmout, a já jsem musela být hodně vynalézavá ve vymýšlení způsobů, jak ji přesvědčit ke spolupráci. Což bylo zpočátku trochu o nervy. Byla jsem vychována ve víře, že lidé jsou vyššími formami života, ale tuhle klisnu ani nenapadlo, aby mě uznávala jen proto, že chodím po dvou. Musela jsem si získávat její respekt stále znovu a často jsem cítila, že spíše ona trénuje mě. Přesto byla Nakia pozoruhodně odpouštějícím tvorem, i když zůstávala inteligentní a temperamentní klisnou. Dobře mě opatrovala na vyjíždkách, ale i přes veškerou mou snahu zůstávala paranoidní, jakmile došlo na uvázání. Nic z toho, co jsem vyzkoušela, včetně hromady sena ke krmení při sedlání nepomáhalo.

Když se dívám zpět na tuto dobu, jsem si jistá, že pod vedením správného trenéra jsme mohly odstranit i tuto obtíž a udělat z Nakie výjimečně příjemného koně. Problém byl, že jsem se dostala do místního spolku kovbojů, což bylo několik starších mužů, kteří jezdili na

vandry, a mladších lidí, oblékajících se jako Garth Brooks, kteří by nejraději opustili svá zaměstnání v kancelářích a živili se lasováním dobytka. Užili jsme si společně spoustu zábavy, když jsme cválali pouští a snažili se chytat do lasa kojoty, vířili prach v měsíčním světle při dlouhých večerních vyjíždkách a kroužili po ohradách a naháněli telata při *team penningu* (westernová disciplína, při níž se oddělují telata od stáda – *pozn. překl.*). Ovšem zároveň mě tato společnost zrazovala od toho, abych začala pracovat s trenérkou anglického ježdění, která byla v naší stáji také. Tvrdili, že Stacey Kollman učí zastaralým stylem. Její tréninky by prý byly vyhazováním peněz a jen by mi udělaly v hlavě zmatek. Tehdy jsem poslechla radu svých přátel a později jsem za to trpěla. Tady byla jedna z nejpokročilejších a nejsvědomitějších trenérek ve městě, měla jsem ji přímo před nosem – a nikdy jsem nevyužila možnost se od ní učit.

Mezitím se Nakiin zvyk trhat se z úvazu a utíkat stal opravdu nebezpečným, obzvlášť ve veřejné stáji, kde se stále pohybovaly děti. Začala jsem hledat radu u některých „trenérů“, doporučených mi kovboji a prodavači v místním obchodě s krmivem. Několik z nich navrhlo stejné řešení. Mám koupit tlustý, měkký provaz, asi šest metrů dlouhý, přehodit ho přes klisnin hřbet a uvázat speciálním uzlem pod hrudníkem v oblasti podbřišníku. Pak jsem měla delší konec provazu protáhnout mezi jejíma předníma nohama, vést ohlávkou určitým způsobem a pak připevnit k úvazu. Vtip byl v tom, že když se Nakia pokusí táhnout zpět v očekávání, že každou chvílí získá úplnou svobodu, její úsilí bude zmařeno. Bude sebou škubát, skákat, vzpínat se a říčet, dokud se nevyčerpá. Tak bude navždy vyléčená. Materiál musel být natolik silný, aby klisně nespálil kůži a vydržel tlak při jejích pokusech se osvobodit, a dostatečně dlouhý, aby mohl být obtažen kolem hrudníku a mezi nohama a nedošlo při tahu ke zranění krku. Byla jsem upozorněna, že bez ohledu na to, jak moc bude Nakia bojovat, nesmím ji vysvobodit, dokud nebude stát klidně alespoň třicet minut.

Říci, že tato metoda selhala, je slabé vyjádření. Jak Nakia tahala se vzrůstající urputností, provaz se napínal, dokud se z něj nestalo dlouhé, tvrdé laso, dvakrát delší než původní měkký provaz. To klisně umožnilo pohyb dokola kolem úvazu, několikrát narazit do dveří sedlovny a vyskočit do vzduchu v mohutném gestu revolty a vzdoru.

Vzápětí upadla a svíjela se v bolestech. Uzly se utáhly natolik, že jsem je nedokázala rukou uvolnit. Vnitřky Nakiiných nohou byly spálené do krve a v první chvíli jsem si myslela, že má polámané i kosti.

Když jsem ji viděla ležet, zuřící a chroptící, vytanula mi na mysli hrozivě realistická vzpomínka, která mě doslova paralyzovala a zabránila mi jít nešťastné klisně hned na pomoc. Pět let předtím jsem totiž sama měla podobný šílený, nespoutaný a sebe destruktivní záchvat vzteku. Bylo to jednou v noci, když jsem si uvědomila, že buďto budu muset svého prvního manžela opustit, nebo budu stále zakoušet pocity dlouhého, pomalého, otupujícího duševního zmírání. Zmítala jsem se, svíjela a s křikem se vrhala proti zdem domu, který se stal mým vězením, a nakonec jsem skončila na podlaze ve stavu absolutního šoku. Emocionální zastrašování je rafinovanou formou agrese. Slovní útoky a napadání nikdy nezpůsobily viditelné modřiny. Neměla jsem žádný zjevný důvod k rozvodu, žádný fyzický důkaz zneužívání, který bych mohla soudu ukázat na svou obhajobu. Ale i přesto moje sebeúcta a schopnost fungování na tomto světě byly systematicky decimovány. Kdykoli jsem si začala věřit ve své práci, získala úspěch jako spisovatelka nebo producentka v rádiu, můj manžel mě opět „usadil“ šokující sérií ponižujících komentářů a „sexuálních her“, které mě nechaly úplně rozloženou. Po těchto příhodách mi zpravidla bylo špatně a hodiny jsem proležela v katatonickém stavu. Nakonec jsem se dostala do bodu, kdy mi sebevražda připadala jako vítaná úleva, jakkoli jiná, vytrvalejší část mého já chtěla bojovat a vrátit úder. Můj manžel sledoval jako v hororu, jak se moje tiché prosby, aby své kruté poznámky odvolal, mění v záštiplný křik a mučivý řev. Rvala jsem si vlasy a tloukla sebou. Cítila jsem se jako zvíře spoutané řetězy, ochotné uhryzat si vlastní nohu, aby uniklo z pasti, a sama jsem si vyráběla zranění, která byla odrazem skrytých jizev, jež jsem v sobě nesla po léta.

Ve zvláštním, snovém stavu jsem v sedlovně našla malý nůž a začala přerežávat provaz, který přivodil mé klisně takové trauma. Trauma, které jsem v nejlepší víře sama způsobila. Celý další týden byla Nakia tak bolavá, že mohla stěží chodit, a když byla opět natolik v pořádku, že jsem ji mohla začít sedlat, projevovala k uvazování ještě mnohem menší ochotu. Obě nás to vyděsilo. Já jsem naplnila její nejhorší obavy a ona mi znovu připomněla bolestnou zkušenost, o které jsem si myslela, že už jsem ji dávno vymazala z paměti.

Ovšem mnohem větší byla záhada, jak se mi povedlo pořídit si právě klisnu, která dokázala znovu vyvolat vzpomínky na tuto frustrující kapitolu mého života. Nakia mi nějakým způsobem umožnila sledovat pozoruhodně podobný emocionální výbuch z jiné perspektivy. Cítil snad můj muž, že mě musí nějak takhle „držet na uzdě“? Proč se tolik bál impulzivní, nezávislé stránky mé osobnosti? Nevšiml si, že čím více se snaží mě ovládat, tím víc chci utéci? A když už jsem měla tuto zkušenost pocitů nespravedlnosti a nátlaku ze svého prvního manželství, proč jsem Nakiu podrobila stejně rigidnímu přístupu? Proč jsem cítila jako nezbytné klisnu vázat, když k tomu měla takovou averzi? Nemohla jsem ji sedlat v kruhové ohradě nebo vymyslet nějakou jinou možnost? Po všech mých řečech o zacházení s koňmi s respektem jsem se podrobila tlaku svých stejně starých kovbojských přátel, protože jsem nechtěla, aby si mysleli, že Nakia nade mnou vyhraje. Spíš než hledání nekonvenčního řešení, které by vyhovovalo nám oběma, jsem ji svázala silnějším provazem a čekala, až se vzdá. Najednou mi *Crystal Angel* (Křišťálový anděl – pozn. překl.) nepřipadalo jako tak nevhodné jméno. Nelíbilo se mi, co jsem viděla, když jsem se zadívala do jejích očí, ale byla jsem za to vděčná.

Ten víkend ve stáji pro mě nebyl příjemný – sledovala jsem svou zraněnou klisnu, stojící v rohu boxu a nehnutě zírající na řadu koní, kteří byli venku hřebelcováni pro sobotní večerní vyjížďku. Někteří hrabali, jiní si odmítali nechat zvednout nohy a vyčistit kopyta. Dvačetiletý valach, patřící jednomu z kovbojů, přecházel ze strany na stranu a pohazoval hlavou; bylo potřeba spolupráce dvou mužů, aby mohl být nasedlán a mohl mu být dotažen podbřišík. A to byli ti samí lidé, kteří mi řekli, že musím přitvrdit a stát se vůdcem ve vztahu s Nakií. Byla jsem vychována a provdána ve světě, který preferoval agresivní formu řízení a donucení a pouhé objevení tohoto faktu nezměnilo mé chování. Nikdy jsem neviděla jiný způsob jednání a neuměla jsem si moc představit, jak napravit škody, které jsem už způsobila.

Tato událost mi pomohla lépe pochopit dynamiku mého prvního manželství. Můj manžel byl naučen vládnout, ne spolupracovat. Kdykoli jsem projevila svou vlastní vůli a představu, kreativitu a vášně, považoval to za nebezpečný pokus, jak ho zbavit moci. Jeho kritika mého těla i duše neměla být konstruktivní, byla cílená na podupání mého sebevědomí a mé ovládnutí. Lidé používají

provazy, biče a ostruhy, aby koně udrželi v poslušnosti, ale často zjišťují, že v podrobování členů jejich vlastního druhu jsou stejně účinná slova. I když můj muž byl obdařen pronikavým intelektem, vynikajícím vtípem a uměním veřejného vystupování, neměl ani ponětí o tom, jak v soukromí vyjádřit své konfliktní pocity a nejhlubší obavy. Kdykoli se cítil ohrožen, používal slovní zastrašování a sex, aby upevnil svou pozici. Bez varování dokázal proměnit romantický večer v noční můru. Zesměšňoval mou postavu, trval na tom, že mé anorektické tělo je stále příliš tlusté, a napadání pokračovalo, dokud jsem nebyla zdeptána k slzám. Hodinu nato, co jsem utekla do ložnice sama, vklouzl pod přikrývku, otočil mé tělo obličejem od sebe a rajtoval na mně jako na zmláceném koni. Dny, někdy i týdny poté jsem se cítila uvnitř mrtvá, se zlomeným srdcem i duchem. Z pohledu mého muže jsem však opět fungovala v rovině, kde mou sebejistotu zvládal, a naše manželství bylo opět harmonické.

Tento příběh nevyprávím proto, abych odsuzovala mého prvního manžela. Měl spoustu obdivuhodných vlastností a jeho někdy milující a jindy ponižující chování mě mátl roky. Při své práci cvičitelky jezdeckví a specialistky na hipoterapii jsem se ale později setkala s mnoha ženami, jejichž manželé a partneři s nimi pravidelně zacházeli obdobně. A co je důležité, podobná zjištění učiníme, i když pracujeme se zneužívanými koňmi. Protože těmto ženám nebylo fyzicky ubližováno, nebyly schopné sdělit, proč cítí pocity zrady a nedostatek naplnění ve svých vztazích. V přítomnosti koně, který byl zlomen, dokázaly ztotožnit jeho trauma z uvazování, sedlání a násilného ježdění se svými sexuálními zkušenostmi, u kterých cítily, že nešlo o akt emocionálního splnutí, nýbrž o ovládnutí.

Mnoho jezdců soudí, že není možné vybudovat partnerský vztah s inteligentní a temperamentní klisnou nebo hřebcem. Cítí jako potřebné podrobit si ducha svého zvířete, aby bylo pod kontrolou. Nakia sehrála roli mého emocionálního zrcadla a inspirovala mě, abych toto tvrzení vnímala jako fenomén kultury s paralelou v milostných vztazích. U významného počtu dobře zaopatřených, vzdělaných a sociálně bezúhonných mužů pobyt v přítomnosti emancipované ženy vyvolává starodávný, bezejmenný strach, na

který cítí potřebu reagovat stejně starodávným způsobem zastrašování. Až ženské hnutí za osvobození na konci dvacátého století začalo tyto podvědomé vzorce mužské dominance, rozvíjené po celé dějiny civilizace, obtížně a postupně měnit. Po tisíciletí svatební slib zavazoval ženy k poslušnosti a většina mužů vychovávaných do roku 1960 toto očekávala. Fakt, že já a můj muž jsme tento řádek ze svého slibu vypustili, nakonec nehrál žádnou roli. Na povrchu jsme byli odhodlaní vytvořit partnerství dvou rovnocenných lidí, ale ani jeden z nás neměl prostředky na to, aby tuto hezkou ideu dokázal převést do praxe. Nastavení mého muže znemožňovalo, aby přijal mou rostoucí kreativitu a seberealizaci jinak než jako výzvu k souboji. Byl naučen vládnout. Já jsem byla naučená se podřizovat. Náš společný život byl řízen starosvětskými hodnotami, vkradly se do našeho vztahu a nakonec zničily naše manželství.

Co mi na tomto kulturním vzorci ale připadalo nejzákeřnější, byl fakt, že když jsem potom byla Nakiinou paní, neměla jsem tušení, jak tento vzorec ovládání a dominance změnit. Pod tlakem, pod jakým jsem byla, jsem sklouzla ke stejnému řídicímu způsobu myšlení, který už jednou roztrhal mou duši na kusy na té nejdůvěrnější úrovni, v manželství, které mělo být o důvěře a podpoře.

Jen neochotně jsem souhlasila, že jak já, tak Nakia potřebujeme začít znovu s čistým štítem. V tu dobu jsem dostatečně neovládala ani ježdění, ani terapeutické techniky, které by nám pomohly přenést se přes společně prožité trauma, a nevěděla jsem, koho požádat o pomoc. Většina koňských trenérů trvala na tom, aby žáci „své problémy nechali za vraty“ a vyhýbali se silným emocím, které jsme si spolu s klisnou vzájemně předávaly. Kde bych našla někoho, kdo by mi poradil a byl schopný pomoci mi uzdravit mého koně? Co jsem doopravdy potřebovala, byl zkušený odborník na psychoterapii s pomocí koní, ale tento obor ještě oficiálně neexistoval a já jsem netušila, že něco takového může být. To nejmenší, co jsem pro Nakii mohla udělat, bylo nalézt jí dobrý domov. O necelý měsíc později proto nastupovala do přívěsu trpělivé starší paní, která slíbila, že ji nebude uvazovat, a když ty dvě odjely, slíbila jsem své nové kobylice, že už nikdy tak snadno nepřijmu radu žádného trenéra a nebudu používat sílu ani zastrašování ke zlomení její vůle.

KREV MEDÚZY

Po podrobném prozkoumání práce několika profesionálních trenérů jsem se rozhodla, že Rasino formální jezdecké vzdělání svěřím do rukou zkušené jezdecké cvičitelky, která nikdy předtím s mladým koněm nepracovala. Citlivý a inteligentní přístup Vikki Lindsey při práci se středně pokročilými koňmi a jezdcí mě oslovil mnohem více než okázalá gesta místních kovbojů nebo nátlakové, poněkud snobské techniky trenérů, které jsem vídala na závodech. Navíc Vikki projevovala ochotu ke spolupráci a byla zaujatá myšlenkou pokusit se pracovat s mladým koněm citlivějším způsobem. Všechny tři jsme se setkávaly pět dnů v týdnu, Vikki představovala Rase nové věci a mě potom zvala do kruhové ohrady, abych si je vyzkoušela. Po první lekci jsem si byla jistá, že jsem vybrala humánní a citlivou učitelku pro nás obě. Trvalo jen několik dnů, než se Rasa naučila vykročit, vyklusat a vycválat na hlasové povely ze země. Strávila hodinu kroužením po ohradě s uzdečkou a sedlem na hřbetě, jako by to nebylo vůbec nic neobvyklého, a na konci prvního týdne jsme na ní už jezdily dokola. Nejprve se Rasa pod Vikkiinou vahou pohybovala jako opilý námořník. Vypadala trochu vyvedená z míry, jako by říkala „tihle dvounožci mají strašně divné nápady,“ ale netvářila se vůbec dotčeně – žádné kopání, vyhazování ani nervózní ržání. Byla evidentně příliš velká dáma na to, aby se chovala jako rodeový kůň. Brala to jako jednu z mnoha dalších her, které jsme hrály ty dva měsíce, co mi patřila. Jen jsme si přizvaly trenéra, který nás naučí něco nového. Ze svých předchozích zkušeností s koňmi jsem věděla, že tohle není běžné chování. Rasa byla inteligentní a bez předsudků. Měla možnost si zvyknout na chování lidských bytostí postupným a příjemným způsobem. Tyto faktory vysvětlovaly velkou část našeho úspěchu, ale bylo tu ještě něco jiného, co jsem nebyla schopná přesně určit. I Vikki si toho všimla. „Máš s tou klisničkou zvláštní vztah,“ řekla mi najednou jedno chladné únorové odpoledne. „Jste skoro jako sestry.“ Někdo další, někdo, kdo se pohyboval mezi koňmi dost dlouho, aby viděl hodně různého, cítil mocné spojení mezi mnou a Rasou. V tu chvíli jsem byla víc než kdy jindy odhodlaná porozumět významu své posedlosti.

Ve většině knížek, zabývajících se symbolologií a výkladem snů, je kůň spojován s výbušnou silou instinktů a schopností cestovat tam a zpět

mezi světem živých a mrtvých. Když jsem se ale ponořila hlouběji do pátrání v mýtech různých kultur, objevila jsem trvalé spojení mezi těmito zvířaty a aspekty ženského vědění, které byly v patriarchálních společnostech zpravidla potlačovány nebo démonizovány. Například, většina lidí ví, kdo je Pegas, ale jen málo z nich ví, že byl zrozen z krve Medúzy – obludy s hady místo vlasů – bezprostředně poté, co byla zabita Perseem. Hřebec se světélkujícími křídly se tak zrodil z životní síly ženské moudrosti v její nejtemnější a nejvíce zneklidňující podobě. Přesto se říká, že básníkům přichází inspirace z Pegasových křídel a mnoho hrdinů se vzneslo ke hvězdám nesmrtelnosti na jeho širokém hřbetě.

Ženská průvodkyně v podobě klisny přenesla islámského proroka Mohameda do nebe na jeho známé noční cestě. Alborak, bílá okřídlená klisna s ženskou hlavou a pavím ocasem, byla nástrojem, jehož prostřednictvím zakladatel jednoho z nejstriktnějších patriarchálních náboženství přijímal posvátné vize, které upevňovaly jeho duchovní autoritu. Byla Alborak první noční můrou? Pod rouškou černého koně byla noční můra považována za trest pro hříšníky. Ztělesňovala také ničivý aspekt řecké bohyně-matky Deméter. Pečující aspekt této bohyně s koňskou hlavou často symbolizoval bílý kůň, ale kdykoli byla Deméter frustrována arogancí bohů nebo smrtelníků, proměnila se na pomstychtivé stvoření zvané Melanippe, doslova „černá klisna“. V mytologii a folklóru byli černí koně téměř vždy obáváni a zavržováni. Tyto pověry ovlivnily koně i ve skutečném světě. Musela jsem zaplatit o několik tisíc dolarů víc za Rasu proto, že její barva je mezi arabskými koňmi tak neobvyklá. Podle některých pramenů beduíni, zakladatelé a dlouhodobí chovatelé tohoto plemene, měli sklony zabíjet černá hříbata po narození, protože věřili, že přinášejí smůlu.

Fakt, že tyto muži ovládané islámské národy vykazovaly divoký strach z tmavých koní, nepřekvapil Carla Gustava Junga. Tento švýcarský psychiatr se ve svém rozsáhlém díle nikdy nezabýval beduíny, ale jeho vlastní zkušenost ho vedla k tomu, že černé klisny považoval za projev ženské moudrosti, vycházející z kolektivního nevědomí. Jung byl fascinován zejména koňským snem, který sužoval jednoho z jeho pacientů, v němž vystupoval čaroděj a umírající král. Churačující monarcha hledal ideální místo pro svůj hrob mezi množstvím starověkých hrobek, roztroušených po krajině. Konečně našel hrob,

v němž byla pochována panenská princezna ze starobylého rodu. Když ale její hrob nechal otevřít a její ostatky byly vystaveny dennímu světlu, její kosti se náhle proměnily v černého koně, který odcválal do pouště. Za zakletým zvířetem se ihned vydal kouzelník. Po mnoha dnech nekonečného pronásledování přejel celou poušť a dorazil na zelené pastviny na druhé straně. Zde objevil nejvzácnější ze všech pokladů, klisna jej zavedla ke ztracenému klíči od vstupu do ráje.

Jung tento sen detailně popisuje ne v jedné, ale hned ve třech svých knihách a náhlé objevení černého koně používá jako ilustraci *animy*, ženského aspektu mužské duše, která je u většiny mužů a následně v celé naší kultuře potlačena. Anima doslovně vzato znamená „duše“, ale v Jungově teoretickém modelu má toto posvátné stvoření svou svébytnou identitu a není řízeno intelektem ani sociálními pravidly. Tato anima může v člověku po léta klidně a nepozorovaně dřímát a pak se náhle probudí a začne mu působit všemožné potíže. Těm, kteří se s ní spřátelí, se stane múzou, zdrojem inspirace a inovace umělců, hudebníků nebo vynálezců jako Pegas, který povstal z Medúziny krve nebo Deméter s hlavou klisny, probouzející jaro a úrodnost. Ale pro ty, kteří nedbají jejích vloh, obávají se její žízně po životě nebo se ji snaží přemoci silou logiky, se stává impulzivním a nutkavým elementem, vyvolávajícím noční můry, náladovost a bizarní tužby; a to i u člověka, který až dosud vypadal jako ztělesnění rozumnosti a soudnosti. V takových případech anima přebírá roli podobnou Melanippe.

Podle Jungova předpokladu sen o churavém králi, který neúmyslně osvobodí černého koně, svým významem daleko přesahuje osobní potřeby jeho klienta. Je to nový mýtus, který se vynořil zcela hotový z říše archetypů, vize, která předpovídá smrt patriarchálních forem vedení a ukazuje na zmrtvýchvstání dávno pohřbeného ženského principu, schopného vést nadcházející generace k vyrovnanějšímu životu. Fakt, že tento spásný element na sebe vzal formu černého koně, rozezněl strunu i v mém vlastním srdci a začalo mě zajímat, jaké strasti obnáší doprovázení této noční klisny pouští.

MÝTY NEDÁVNÉ BUDOUCNOSTI

Rasin trénink zatím postupoval bez potíží. Dva týdny poté, co jsme začaly, jsem se cítila natolik dobře a sebejistě, že jsem si s sebou

přivedla hosta. Do města přijel můj přítel a mentor J. Otis Powell. Básník, filosof a umělec dokázal získat grant na krátký pobyt v Tucsonu, aby spolupracoval s mým druhým mužem Stevem Roachem, známým umělcem na současné instrumentální a ambientní hudební scéně. „*Rasa*“ Steveova velmi individualistického stylu byla vždy spojena s drsnou, otevřenou krajinou amerického Jihozápadu. Návrh J. Otise zahrnoval slunění se a pozorování pouštní scenérie, převedení jeho dojmů do volného verše a záznam těchto mluvených kousků v manželově studiu s nějakými atmosférickými zvuky, složenými speciálně pro tuto příležitost.

Když J. Otis, robustní Afroameričan s výraznými dredy a čtyřmi nebo pěti kroužky v uších, dorazil na letiště, vypadal jako cizinec v cizí zemi. Podívaná, jakou jsme byli pro ostatní, mě skoro paralyzovala. Lidé nejenže zírali, krčili obočí a mračili se, jako by i naše pouhá přítomnost byla útokem na jejich společný poklidný život. Vždycky jsem považovala Tucson za pohodové město. Angličané, Mexičané i původní američtí obyvatelé se spolu většinou naučili vycházet. I smíšená manželství mezi těmito skupinami jsou běžná. Ale pohled na statného černocha s hlavou plnou copánků a slušně vypadající bílou ženu, objímající se u terminálu na výdej zavazadel, vyvolával smíšené pocity hněvu a zmatení. Lidé se bojí temna na všechny způsoby, pomyslela jsem si, když jsem brala J. Otisův kufr, vedla ho k autu a spěchala pryč pod vítanou anonymitou matičky noci.

Další den jsem si nemohla pomoci, ale musela jsem se smát při pohledu na J. Otise sedícího pod mesquitovým stromem, usrkávajícího colu, kolem něhož v kruhu cválala a vyhazovala Rasa vířící mrak prachu, který se jako jemný film usadil na kadeřích našeho distingovaného hosta. Prach, který vytvářel mlhavý, zemitě zbarvený světelný kruh, vnášející se kolem jeho hlavy kdykoli na něj zasvítilo slunce. Černá klisna byla obzvlášť v ráži a Vikki jí dala trochu víc času na uklidnění, než jsem našlápla do třmenu a přehodila nohu přes hřbet.

J. Otis se smál ještě cestou domů. Rasa mě trochu vylekala, třebaže jsem zvládla neopustit její hřbet. I přes tuto mírně vzrušující epizodu byl ale můj městský společník překvapen, jak fascinující zážitek měl ze své filosofické a poetické perspektivy. Vikki byla nadšenou, ale praktickou ženou s tlumeným hlasem, nezpůsobitou pro hlubší metafyzické úvahy. Přesto pro J. Otise měl její nabádavý hlas

význam a metaforický dopad sofistikované diskuze o povaze souvislosti času a transcendentálních stavů lidského vědomí. Oba jsme se smáli ironii, kdy si ani učitel, ani student nevšimli, jak hlubokomyslná se vnějššímu pozorovateli zdá naše interakce.

„To nebylo jen tím, co říkala,“ zdůraznil J. Otis, „ale jak to říkala. Jednu chvíli mě mrzelo, že jsem si nemohl dělat poznámky. Ale koho by napadlo si brát s sebou notes a tužku, když se jede podívat na dva lidi, co jezdí na koni?“

Vikki v podstatě vysvětlovala, jak se nenechat nečekaným pohybem shodit. Jezdec musí zůstat tak uvolněný a sebejistý, aby koně zklidnil, a zároveň tak zbystřit svou vnímavost, jak se většině lidí daří jen v přívalu adrenalinu v kritické situaci. V takovém stavu myslí jsou smysly přesnější a zdá se, jako by se zpomalil čas, takže mozek může zpracovávat spoustu informací a provádět složitá rozhodnutí ve zlomku sekundy. Vtip byl v tom, nečekat, dokud kůň nezačne vyhazovat, ale instinktivně se přepnout a naučit se, jak přistupovat k této možné koňské dovednosti – bez provázející nervozity, která zcela jistě koně nastartuje. Zvířata, která jsou v přírodě kořistí, jsou extrémně citlivá na strach a obavy členů jejich stáda. Pokud se dostanu do tenze a ztratím klid a pohodu, řekla Vikki, Rasa automaticky „exploduje“ na sebemenší zvuk nebo vnější pohyb.

„Ale jak dosáhnu tohoto zbystření smyslů bez nervozity?“ ptala jsem se a cítila jsem se přitom poněkud ohromená tou vyhlídkou. J. Otis byl tak potěšen odpovědí, že si zapamatoval přesné znění Vikkiiny reakce:

„Zhluboka dýchej. Tělo musí být v přítomnosti a tvoje mysl v nedávné budoucnosti. Minulost se ti ale nesmí plést do cesty.“

Tehdy jsem zvládla nasát význam Vikkiiných slov, aniž bych si všimla, jak se podobají obskurním výroků mnichů a mystiků. Tady jsem byla znovu na hraně změněného stavu vědomí. Rasa zaznamenala mé zmatení a nejistotu. Poškubávala otěžemi a tancovala kolem jako cirkusový kůň. Věděla jsem, že se brzy přestanu ovládat. Poslušna Vikkiiny rady, jako by na tom závisel můj život, jsem zahnila z myslí obrazy svých známých, padajících ze vzpínajících se koní. Potlačila jsem vzpomínky na zvuk lámajících se kostí. Přinutila jsem svoje zběsile bušící srdce, aby se zklidnilo a nechalo vzduch volně proudit plícemi, dovnitř a ven, pomaleji a pomaleji, hlouběji a hlouběji. A Rasa začala

dělat to samé. Když se mé tělo zbavilo strnulosti strachu, cítila jsem každý záchvěv jejích svalů, napínajících se pod mýma nohama a zvedajících mou páteř jako elektrický proud. Když po silnici vedle jízdního pruhu prosvítl nákladák, ještě dříve, než kopyta opustila zem, jsem věděla, na jakou stranu uskočí, a šla jsem s pohybem jejího náhlého stranového uskočení tak snadno, jako bychom byly jedno tělo kentaura.

J. Otisovi se líbilo především Vikkiino slovní spojení „nedávná budoucnost“. Pokřivené vyjádření, které bych byla vůbec nezaznamenala, kdyby mě na něj J. Otis později neupozornil. Běžně by se řeklo „blízká budoucnost“ nebo „nedávná minulost“. Jako básník si J. Otis vyložil toto překročení jako zajímavé nahlédnutí do relativity času. Vyjadřovalo stav mysli, v níž si budoucnost a minulost mohou snadno vyměnit místo, a naznačovalo možnost vidět, co se právě stane tak jasně, jako by se to právě stalo. Podle něho to, co zdánlivě vypadalo jako chyba, ve skutečnosti mnohem přesněji zachycovalo duševní stav, který se Vikki snažila vyjádřit. Musela jsem souhlasit. Když se Rasa začala pohybovat způsobem, který bych normálně považovala za nepředvídatelný, vnímala jsem, co se chystá udělat, jako by si nějaká moje část vzpomínala na něco, co se ještě nestalo. Černý kůň mě dovedl k jednomu ze ztracených klíčů od ráje; dveře na výhled mimo lineární čas byly odemčeny. Jen jsem ještě málo věděla o tom, jak účinné se toto otevření ukáže být.

O několik týdnů později jsem měla tři sny, které předznamenaly nadcházející události způsoby, které bych nikdy nepovažovala za možné. Ten první vypadal po probuzení bláznivě, ale zanechal ve mně silnou zlou předtuchu. Zdálo se mi o telefonátu od mé matky, která mi řekla, že našla perfektní tapetu pro Rasinu stěnu – krvavě červenou. V tom snu mým tělem projel osten strachu, ale souhlasila jsem, že je to dobrý návrh. Protože Rasa je černá a na obrázcích nebývá moc výrazně vidět, řekla jsem: Obklopit ji jasnou barvou pomůže zdůraznit její tvar a kontury.

Druhý sen byl ještě znepokojivější. Užívaly jsme si s Rasou krásný den, když se na zcela jasné obloze objevil hrozivý bouřkový mrak. Běžely jsme se ukrýt pod blízký přístřešek, kde už našel ochranu i velký černý pes. Bouře vyla a burácela, pak se přesunula na západ a nastalo mocné ticho. Rasa, pes a já jsme se otočili čelem k bouři, jako bychom čekali, kam začne opět vysílat černé mraky ve tvaru

mandaly, které nad námi proplouvaly a nakonec se shlukly a vytvořily obraz lidské lebky, která se vznášela nad hlavou mého koně. Brala jsem to jako hrozbu smrti, určenou pro Rasu, ale než se nechat zastrašit tímto znamením, odmítla jsem přijmout tuto předtuchu jako věštbu. „Ne!“ křičela jsem na lebku a skryla na poslední chvíli vyděšenou klisnu ve svém objetí.

Poslední sen pojednával o operaci na místní veterinární klinice. Zdravý jelen byl rozříznutý, aby jeho orgány pomohly nemocnému jelenovi, který se velice podobal Rase. Bohužel během operace oba jeleni zemřeli.

Týdny poté jsem se snažila interpretovat tyto vize a zároveň ze sebe setřást pocit, že něco není v pořádku. Potom (o trochu více než o měsíc později) jsem jela na Rase vyschlým říčním korytem, když jsem si povšimla stínu velkého ptáka, pohybujiícího se v písku, kroužícího kolem nás, jako by se snažil upoutat naši pozornost. Vzhledla jsem v očekávání, že uvidím orla. Namísto toho mi přejel mráz po zádech. Zjistila jsem, že jsme pronásledovány supem. Náhle přiběhl po břehu velký černý pes, velice podobný psovi z mého druhého snu, a začal na nás vrčet a štěkat. To klisnu vyděsilo a začala plnou rychlostí prchat nehlubší částí koryta. Trvalo mi víc než půl kilometru, než jsem ji opět převedla do kroku.

Další den Rasa výrazně kulhala na pravou zadní nohu. Veterinář nejprve myslel, že si cvalem v hlubokém písku natáhla šlachy, ale když provedl rentgen kolenního kloubu, problém byl jasný. U Rasy vznikla cysta, známá jako OCD léze v místě, kde její mladé kosti nebyly správně tvarované. Proběhnutí, způsobené stresem, zhoršilo otok kloubu a nejspíše způsobilo větší poškození. Veterinář doporučil ji odvézt jednomu chirurgovi do Phoenixu, který úspěšně uzdravoval tuto nemoc tak, že odebral chrupavku z protějščího, zdravého kolene a transplantoval ji do poraněné oblasti. Existovalo zde riziko, že v důsledku toho zchromne i na druhou nohu, ale i druhý a třetí veterinář, s kterými jsem problém konzultovala, se shodli, že toto je nejlepší řešení, pokud chci na Rase ještě někdy jezdit.

Je těžké popsat sestupnou spirálu pocitů zmatku, zármutku a zlosti, kterou jsem cítila. Rasa byla svou krásou, inteligencí i svým potenciálem výjimečné zvíře; a tiché souznění spolu s našimi vzájemnými city bylo ještě pozoruhodnější. Ale k čemu je tříletá klisna,

na které se nedá jezdit? Neměla jsem peníze na to, abych si koupila dalšího koně jejího formátu. I kdybych Rasu prodala jako chovnou klisnu, nevrátila by se mi moje investice. A kdybych si ji nechala, musela bych každý měsíc platit několik set dolarů za pětisetkilogramového miláčka. Rozhodla jsem se, že zkusím štěstí při operaci. Koneckonců jsem za nás obě platila zdravotní a životní pojistku. Drahá operace mě nebude nic stát, a kdyby ji Rasa nepřezila, dostala bych peníze na koupi nové klisny a možnost začít znovu.

Jenomže pokaždé, když jsem svou klisnu viděla, jsem se cítila jako anděl smrti. Dvě noci před zákrokem ke mně Rasa nepřišla, i když její kulhání se od incidentu s černým psem výrazně zlepšilo. Musela jsem jí hlavu do ohlávky prakticky nacpat a dotáhnout ji na jízďárnu si trochu zacvičit. Když jsme tam spolu potichu stály, já na jedné straně a trucující černý kůň zádí ke mně na straně druhé, hejno asi dvaceti supů přistálo v mesquitovém háji na severní straně plotu. Nikdy předtím a nikdy od té doby jsem neviděla víc než devět nebo deset supů, kroužících pouští najednou, ale teď tu byly dva tucty mohutných černých ptáků s lysými červenými hlavami, chechtající se na vrcholcích stromů, někteří padající a ječící, jak se snášeli dolů, protože měli nohy příliš velké a těžkopádné pro balancování na vyšších větvích.

Jeich odporné skřeky jsem nesla obzvlášť nelibě. Mé skutky byly zdánlivě ospravedlněné. Získala jsem ne jeden, ale rovnou dva další názory, přesto můj vnitřní tlak narůstal a jediná doba, kdy se zdálo, že klesá, bylo, když jsem na chvíli začala zvažovat, že schůzku zruším. Steve byl jediným člověkem, kterému jsem řekla o svých snech, přesto ani jeden z nás nebyl opravdu připraven odmítnout legitimní lékařské ošetření kvůli sérii metaforických vizí. Jako umělec, který znal vzestupy a propady v hudebním byznysu, měl Steve také obavy, že budeme následujících dvacet nebo třicet let živit chromého koně. Rasa a já jsme se zřejmě neadržitelně blížily k tomu osudnému dni a supi se slétali v hejnech.

Následujícího večera jsem do stáje pozvala svou sousedku, malířku koní Judy Delano. Měsíc předtím ji manžel pověřil, aby mi k narozeninám vytvořila Rasin portrét. Řekla jsem Judy, že nejlepší by bylo přijít a prohlédnout si Rasu před operací, pro případ, že by pak hodně zhubla (nebo zemřela). Během pořizování fotografií z různých úhlů se mě Judy vyptávala na operaci. Když jsem jí řekla

o chirurgovi, který ji bude provádět, začalo ji to zajímat. „Myslím si, že to je ten, kterého můj kamarád žaloval za zanedbání péče,“ řekla.

„Nezdá se mi, že by to byl ten samý člověk,“ odpověděla jsem. „Doporučili mi ho tři různí veterináři ve městě jako jednoho z nejlepších v branži.“

Později toho večera mi Judy zatelefonovala a prosila mě, abych schůzku zrušila, a dala mi číslo své přítelkyně, která trvala na tom, že její kůň zbytečně zemřel v rukou tohoto lékaře. Když jsem ženě zavolala, popsala veterináře jako vynikajícího, ale arogantního muže, který nabízí šance operací, ale neumožní majiteli úplné pochopení rizik, která jsou s ní spojena. Někdy se to podaří a to mu potom zvyšuje reputaci jako inovátorovi, který občas dokáže zázraky. V jejím případě ovšem štěstí nezapracovalo. Nejen že byl její valach experimentálním postupem zohyzděn, ale chirurg údajně po svém pochybení vyvolal u koně koliku, aby úhyn na běžnou nemoc odstranil důkazy. Pacient přežil jen díky tomu, že jeho majitelka se nečekaně zastavila na koňské veterinární klinice, zjistila valachovu kritickou situaci a požádala ošetřujícího lékaře o poskytnutí první pomoci. Naneštěstí se pak valachovi do rány za podobně záhadných okolností dostala infekce a bezradná, žalem zdrcená majitelka měla na výběr, zda koně utratí, nebo mu nohu amputují a namísto ní upevní protézu. S pocitem, že valach už si vytrpěl dost, zdráhavě souhlasila s tím, co považovala za humánnější řešení. Jediné, k čemu jeho smrt byla dobrá, jak řekla, bylo, že důkazy, které shromáždila pro soud, mohou zachránit život dalších potenciálních obětí.

Tak jsem získala další dílek do skládačky. Teď jsem přesně viděla, jak by to proběhlo: Rasa a já bychom následujícího rána odjely do Phoenixu. Ona by se z operace zdánlivě úspěšně zotavila a já bych odjela zpět do Tucsonu. Mezitím by chirurg zjistil svůj neúspěch, totiž že obě její zadní nohy zůstanou trvale poškozené, a rozhodl by se zahladit důkazy. Než bych pro ni další týden jela, čekal by mě telefonát. „Takové věci se zkrátka někdy stávají,“ řekl by. „Nelze říct dopředu, u kterých koní nastanou komplikace. Co si přejete udělat s tělem?“ Pojišťovna by to zaplatila, protože Rasina smrt by byla důsledkem legitimních pooperačních komplikací, a já bych zůstala sama s odškodným. I kdyby nějaká moje část byla ovlivněna dojmem, že zvířata jsou majetkem, drženým za nějakým účelem, biologickým strojem, který ztrácí svou cenu, když se porouchá, vynořila se nějaká nepopsatelná síla, která se

ujišťovala, že jsem dostala zprávu: Rasa musí být ušetřena. Hned ráno jsem zatelefonovala na kliniku a zrušila zákrok pět hodin předtím, než byl plánován. A jen pro ujištění, že jsem ocenila nadpřirozený původ této zvláštní záchrany, Judy mi poskytla jinou historku, která nás obě šokovala. O týden později, když jsem zastavila před jejím domem, abych se podívala na nějaké skici Rasina portrétu, vypadala moje sousedka poněkud rozpačitě, jako by mi chtěla něco říct, ale nemohla se odhodlat. Nakonec, když jsme už mířily ke dveřím, se odhodlala.

„Asi si budeš myslet, že jsem blázen,“ řekla, „ale několik dnů před tím, než jsi mě zavolala k Rase, jsem měla opakovaně sen. Někjaké zvíře leželo na operačním stole. Nemohla jsem zjistit, co je to za zvíře, ale právě když skalpel zajel do černé srsti, křičela jsem, aby toho nechali. Značně autoritativní mužský hlas trval na tom, že zákrok je nevyhnutelný a že všechno bude v pořádku, ale já jsem mu nechtěla věřit. Křičela jsem, ne‘ z plných plic a probudila jsem se úplně zpocená. Neměla jsem možnost vědět, že tvůj kůň má za několik dnů naplánovanou tuto operaci, dokud několik dnů poté, co mě ten sen ovládl, jsi mi to neřekla. Nejprve jsem si říkala, že je směšné dávat tyhle dvě události do souvislosti, ale brzy poté, co jsi mi řekla, že jsi to zrušila, ten sen přestal.“

Začala jsem Judy vyprávět své vlastní dobrodružství se sny. Netuším, jak dlouho jsme stály v hale, zírajíce jedna na druhou, než Judy našla sílu vzít za kliku a propustit mě do denního světla. Bylo to tak neskutečné, že jsem se musela štípnout, abych se ujistila, že jsem skutečně vzhůru.

MELANIPPIN DAR

Nosí černý kůň opravdu smůlu? Kdybych byla vychována jako beduín, členové mého kmene by mě jistě potrestali, že jsem přivolala katastrofu, a jejich obavy by byly potvrzeny. Rasina přítomnost mi do života vnesla supy a věstecké noční můry. Hrozná smršť událostí, která se vynořila z mé noční představivosti se zhmotnila v černého psa, který nás skutečně honil pouští s lysohlavými ptáky, kroužícími tiše nad námi. Možná jsem přivedením Rasy neúmyslně vstoupila do spolku se samotnou Melanippe. Jedním důrazným gestem mstítelka Deméter zničila všechny mé plány a ambice na klisninu kariéru jako běžného drezurního a vytrvalostního koně. Pak, z nějakého

nepochopitelného důvodu, síly, které určují náš osud, zasáhly, aby ochránily černého koně, posílající hejno supů jako varování před její potenciální smrtí, a dokonce mučily mou sousedku pět nocí opakujícím se snem. Bylo těžké vysvětlit celé toto drama jen jako sérii náhod. Nemohla jsem se zbavit pocitu, že nad těmito výjevy vládne nějaký druh inteligence, ale nebyla jsem si jistá, zda jsem hrdinkou božské komedie nebo obětí nějakého vesmírného vtípku. V každém případě jsem dychtivě očekávala další dění.

Zběžně jsem prolistovala svůj deník, hledajíc nějaký klíč, a vrátila jsem se k popisu té první a nejzvláštnější noční můry – obrazu mé matky navrhuující ozdobit klisnin box krvavě rudou tapetou. Ten návrh mě poděsil, ale také naznačoval skrytý dar: obklopení Rasy obětní barvou umožnilo lépe se zaměřit na klisnin pravý charakter a na konci snu jsem s tímto nápadem souhlasila. Bolestné a spletité události, které následovaly, už započaly svoje kouzlo. Musela jsem se vzdát nejen svých jezdeckých ambic, ale i svých nejzákladnějších postojů ke koním a jejich vztahu s člověkem. Abych toto mohla udělat, musela jsem se řídit svým srdcem, ne hlavou. Kultura, která formovala mou vědomou identitu, považovala zvířata za užitečný majetek, postrádající pravé myšlení a citění. Nedávalo smysl plýtvat časem a penězi na tvora, který nemohl vykonávat svou primární funkci, ale já jsem věděla, že musím nechat Rasu žít svým vlastním způsobem, pokud mám objevit skrytý význam našeho partnerství. Vděčnost a mé city k Rase ještě zesílily, když jsem přijala náš osud. Nějak ve mně probudila více intuitivní, kreativní a soucitné pocity, pocity, které byly potlačeny chladným kultem rozumu po většinu mého dospělého života. Skutečně, byl čas nechat starého krále zemřít. S jeho bezprostředním zánikem se na obzoru vynořila nová perspektiva a to byla pouť pouští v podobě noční klisny jménem Tabula Rasa. Tušila jsem, že jednou barva oběti nás obou, která nás obklopovala, vykvete do sytě červeného odstínu síly, a v tu chvíli jsem pochopila, proč se patriarchální beduíni tolik báli tmavých koní. Když byly projevy ženské moudrosti zapuzeny do spodních oblastí kolektivního nevědomí, měly tendence se projevovat rušivým, pomstychtivým způsobem. Někdy ale jsou supi, černé klisny a divocí psi přesně to, co žena potřebuje, aby to definovalo její podobu a zdůraznilo její nejlepší rysy.

KAPITOLA II

ZTRACENÉ UMĚNÍ NICNEDĚLÁNÍ

Po zrušení operace jsem se cítila bezradná a citově vyprahlá. Mně nepochopitelný a vysloveně iracionální sled událostí rozhodl, že Rasa bude ušetřena, ale co mám dělat dál? Snažila jsem se neztrácet naději a probírala své možnosti s doslova každým veterinářem ve městě. Někteří navrhovali dát klisnu na rok na pastvinu, ať příroda dělá, co umí. Jiní mě považovali za blázna, že jsem odmítla operaci. Několik lidí mi řeklo, že jsem se nechala navést k odmítnutí toho nejslibnějšího léčebného postupu nerealistickou a hysterickou ženskou, jejíž kůň dostával tu nejlepší péči. Podle nich nebyla schopna přijmout tragédii, které nemohl nikdo zabránit, byla bez sebe touhou po pomstě a nezastavila by se před ničím, aby zničila muže, považovaného svými kolegy za jednoho z nejlepších chirurgů v Arizoně. Nedokázala jsem se přimět, abych jim řekla, že její obvinění mi potvrdila série snů a že umělkyně bydlící přes ulici a malující koně nás obě podpořila.

Mezitím jsem potřebovala udělat něco, co zmírní moji frustraci. Zvažovala jsem, že si vezmu půjčku a koupím si jiného dvouletka, naučím jej práci ze země a s mírným ziskem ho prodám. Hledání tohoto koně, do něhož bych mohla investovat, mě nakonec zavedlo na farmu zabývající se chovem v malé pouštní obci mimo Tucson. Musela jsem na místní trenérku a zároveň manažerku stáje udělat

dojem svým nadšením, protože ukončila náš rozhovor nabídkou práce na částečný úvazek – měla jsem jí pomáhat s přípravou mladých koní. Měla bych tucet hřebečků a klisniček, s nimiž bych pracovala, a ona by zdokonalila mé cvičitelské dovednosti. O týden později jsem přestěhovala Nocheho a Rasu na nové působiště a horlivě začala s učením.

Musím změnit některá jména a podrobnosti tohoto období, protože jsem v této stáji zaznamenala jistou míru zneužívání. I když moje zážitky byly celkem mírné ve srovnání s jinými nekorektními způsoby zacházení s koňmi, které jsem tehdy měla možnost pozorovat u trenérů, jezdců a ošetřovatelů po celé zemi, incidenty, jichž jsem byla svědkem, ukazovaly klasické praktiky, široce rozšířené v obchodování s koňmi. Majitel farmy také používal rozšířené taktiky odvádění pozornosti lidí, jejich odzbrojování, či vábení na levného koně s následným přemluvením ke koupi koně dražšího, což byla taktika, kterou jsem od té doby rozeznala v „dílňách“ několika známých koňských odborníků.

Trenérka, které budu říkat Susan, byla pod stálým tlakem majitele, „pana Wolvertona“, úspěšného právníka, který podrýval její pokroky zlostnými výbuchy a prosazováním své dominance. Považoval se za jezdeckého experta a citlivého gentlemana, ale jeho názo-ry na trénink a správnou péči o koně se měnily z minuty na minutu, podle toho, jak zrovna potřeboval omluvit své nevypočitatelné chování. Když měl špatný den, přišel do stáje a zesměšňoval Susan za něco, zač ji týden předtím chválil. Pak si osedlal jednoho z čerstvě obsednutých koní a vzal zvíře na bezhlavou vyjížďku, díky čemuž jsme pak další týden nebo dva měli co napravovat. Z jednoho takového nárazového výletu přivedl dokonce klisničku domů kulhající. Museli jsme zavolat veterináře, klisnu asi měsíc jen vodit na ruce a začít prakticky se vším od začátku, zatímco si majitel stěžoval, že se na farmě plýtvá časem a penězi na koně, kteří se stejně neprodají za víc než několik set dolarů. Susan se neodvážila říci, že Wolverton je součástí tohoto problému a že výcvikový proces těchto zvířat by probíhal efektivněji a víc hladce, kdyby se majitel zdržel ježdění na těchto koních, dokud nebudou mít více zkušeností pod sedlem.

Susan zdůrazňovala důležitost svědomitého, ale citlivého formování koňské mysli i těla. Dvou a tříletí koně, se kterými jsme

pracovaly, byli stále v růstu a museli být co nejefektivněji trénováni, aby se naučili nosit váhu jezdce, aniž by byly jejich mladé kosti a klouby přehnaně namáhány. Proto si několik týdnů po postupně se prodlužující dobu budují svalovou hmotu, schopnou podpořit tyto kosti a klouby.

Jednoho dne, když Wolverton něco kutil okolo stodoly v obzvlášť dobré náladě, Susan nenuceně poznamenala, že „všichni ti sousedi“, kteří cválají na mladých koních kilometry na kamenitém povrchu, ohrožují své „investice“. Srdečně souhlasil, rozohňuje se nad špatností vyjížděk pro obchod s koňmi, a zcela ignoroval fakt, že sám dělá totéž. Několik dalších týdnů jsem ho slyšela tato moudra recitovat žákům a potenciálním kupcům. Za další měsíc nebo dva ho ale opět popadl jeden z jeho temných stavů a vyrazil na další pekelnou jízdu, tentokrát i s klientem. Wolverton se zbavil veškeré zodpovědnosti, když ten druhý člověk přivedl koně kulhajícího a krvácejícího. Trval na tom, že to byla nešťastná náhoda. Susan přimhouřila oči a já jsem se na ni přes sedlovnu podívala. Ano, byla to nehoda, ale nehoda, která se dala čekat jako mnoho dalších událostí, jejichž svědkem jsem na farmě byla.

Jedna z prvních věcí, které mi Wolverton ukázal, bylo jak „bezpečně“ bít vodítkem Flashe, jeho nejdivočejšího hřebce, když se zvíře vytrhlo při vodění. Samozřejmě to celou situaci jen zhoršilo, utvrdilo to koně v rozpoložení, že buď útěk, nebo boj, spíš než aby ho to uklidnilo a naučilo sebekontrolu. Tento překrásný rezavý hřebec nebyl přirozeně zlý, měl otevřenou a zvědavou povahu. My, kteří jsme se o Flashe denně starali, jsme se neustále bavili jeho skopičinami, ale když se přiblížil Wolverton, tentýž kůň se proměnil v nervní tornádo. Přesto jsem se naučila, že i pro zvířata je lepší nezpochybňovat Wolvertonovu autoritu ani zdvořile nenavrhovat jiná řešení. V jeho teritoriu jsem byla pouhý žák pracující za minimální mzdu. Wolverton reagoval na sebemenší výzvu ještě větší agresí a předváděním, že toto jsou jeho koně a bude si s nimi dělat, co bude chtít, ačkoli mi přitom stále klidným, kontrolovaným, povýšeným hlasem vyprávěl o „logice“ svých tréninkových metod.

Wolvertonova schopnost všechno omluvit nebo zcela ignorovat jeho vlastní nepravdivé, děsivé úlety mě nepřestávala udivovat. Pevně věřil, že je laskavým pánem všeho, nač pohlédne, i když emoce

se mu v jeho tváři „rozumného“ člověka zračily tak jasně, jako se na Flashe dalo spolehnout, že s Wolvertonem v sedle se bude vzpínat, vyhazovat a snažit utéci. Obraz muže na koni se často používá jako symbol intelektuální a morální nadřazenosti mysli, ovládající živočišné touhy těla. Sigmund Freud viděl vztah mezi koněm a člověkem jako paralelu souboje mezi id (instinktivními a syrovými emocemi) a egem (které představuje racionalitu). Pokaždé, když Wolverton vzal Flashe na projížďku, vypadal jako zapojený do téže mýtické bitvy o přemožení svých vlastních iracionálních, nevyřešených, zcela nevědomých pocitů. Ale pokud to mohu posoudit, kůň – a vše, co reprezentoval – vyhrával.

Pro mě byl souboj s Flashem, který Wolverton opakovaně podstupoval, působivým příkladem, jak zlá a falešná může být racionální stránka naší mysli, pokud se pokusí oddělit od emocí a silou potlačit instinkt. Moje vlastní zážitky s koňmi mi tuto životní lekci čas od času připomínaly. Viděla jsem výcvikové postupy, které zněly teoreticky perfektně rozumně a na jízdárně působily všechny možné problémy, zatímco impulzivní jednání, které zdánlivě vůbec nedávalo smysl, často fungovalo výborně. Když moje mysl vstoupila do vzájemného vztahu s pocity, instinkty a intuicí, můj úspěch s koňmi exponenciálně vzrůstal.

Jenomže Wolvertona emoce děsily. Své pocity držel pevně na uzdě, věřil v nadřazenost rozumu navzdory opakovaným selháním v ovládání svých základních pohnutek a nevědomé motivace. V důsledku toho ho jeho víra v kult logiky oslepila vůči jeho reálné situaci: že neracionální složky jeho světa nemohou být ovládnuty, ignorovány, vysvětleny nebo zapomenuty nadlouho. Pro odmítání vybudování vztahu se svým id a se svým koněm jeho ego neustále válčilo se životem.

Na rozdíl od Flashe, Wolvertonovi zaměstnanci se jeho rozmarům podřizovali vcelku ochotně. Jejich mysl byla již dobře zvyklá na vábení a další taktiky logického idealismu, tradici, která lidi učí zaměřit veškerou svou pozornost na dobře konstruované argumenty, sloužící nějakému vznešenému cíli, zatímco ignoruje nekonzistentní, zlomyslnou, i když často nevědomou motivaci. Kdykoli některý z těchto lidí vznesl námitku, ostrílený právník mohl snadno, byť dočasně, okouzlit zaměstnance racionální obhajobou utiskování

a agrese. Susan byla častým cílem a chovala se, jako by na toto jednání byla zvyklá.

Když jsem se nad jejich chováním zamýšlela zpětně, její reakce byly podobné reakcím lidí, kteří za sebou měli fyzické, emocionální nebo sexuální násilí a které nyní koučuji v terapii s pomocí koní. Wolverton instinktivně rozeznal její vysokou toleranci ke zneužívání a využil jí ke svému uspokojení. Během šesti měsíců, po které jsem tam pracovala, jsem sledovala, jak pomalu zesiluje tlak. Jeho oči prozrazovaly podivné uspokojení, kdykoli se mu podařilo prolomit její klid, třebaže stále více pokračoval v zesměšňování. Stres nakonec dosáhl takového stupně, že Susan začala křičet na koně a ostatní žáky včetně mě za nejnepatrnější provinění. Nejvíce trpělivosti měla s mladými koňmi, což byla vlastnost, kterou jsem obdivovala, ale nakonec začala vyjíždět i na ně.

I když já jsem jen málokdy musela jednat s panem Wolvertonem, přesto mi život na farmě připadal čím dál nesnesitelnější. Nekonzistentní, egoistický proces rozhodování, neustálé zneužívání Susan, koní a některých dalších zaměstnanců, to vše si vybíralo svou daň.

Mezitím jsem pokračovala v hledání způsobu, jak řešit Rasin problém, a byla jsem v kontaktu s naší první trenérkou Vikki Lindsey. Jednou ráno jsme Rasu naložily do přepravníku a vyrazily na hodiinu cesty vzdálenou kliniku, vlastněnou dvěma manželi veterináři. Vikki o nich slyšela, že jsou otevření alternativním terapiím, jako je akupunktura, a mohli by najít jiné než operativní řešení. Oba lékaři byli přítomni vstupnímu vyšetření a radili se o dalších možnostech. Několikrát telefonovali po celé zemi a zjišťovali další přístupy k léčbě OCD lézí. Mohli do kloubu injekčně vpravit steroidy, což by jak doufali mohlo zabránit otoku a podpořit růst buněk. Rasa by musela deset dnů strávit zavřená v boxu, ale pak bych na ní mohla začít znovu jezdit.

K velkému překvapení všech se zdálo, že tento postup funguje a Susan mi pomohla mou milovanou klisnu dostat zpět do kondice. Byla jsem nyní zkušenější jezdkyňi než předtím, trénovala jsem anglické ježdění a skákání s Vikki a drezurní základy se Susan. Důležitější ale bylo, že během Rasina výpadku jsem oprášila pár starých her, které jsem s koňmi hrála jako dítě, protože klisna nebyla schopná běžného jezdeckého zatížení. Tato naivní, ale účinná stimulace

upevnila vazbu mezi námi, u Rasy zlepšila její smysl pro spolupráci a mně dodala intuitivnější, nápaditější přístup ke koním. Nechtěla jsem ale, aby mě při těchto skopičinách někdo viděl, takže Rasa vždy musela počkat, než lidé odešli na oběd nebo skončili a odešli.

Kdykoli jsem překonala své zábrany, důvěřovala jen svým vlastním instinktům a nebála se „blbnout“, zjistila jsem, že Rasa je mnohem inteligentnější a přizpůsobivější, než jsem si předtím myslela. Přijetím jejích postojů, gest a rytmu dýchání jsem byla schopná vklouznout do koňské mysli. Náhle mi reakce všech mých zvířat dávaly větší smysl a začala jsem některé z těchto her včleňovat do tréninku a používat při řešení problémů i během pracovní doby na farmě. Když jsem své jednoduché nové metody testovala na dalších koních na farmě, zjistila jsem, že i oni pokročili více, než kdokoli očekával. Většina frustrací a nedorozumění mezi našimi druhy zřejmě vyplývá z faktu, že u koní jsou motivace, hodnoty a reakce ve stejné situaci často přesně opačné než cíle a motivace lidí. Spíš než bojovat s koňským vnímáním reality jsem se rozhodla s ním spolupracovat. Bohužel to také vedlo k prohlubujícím se názorovým rozdílům mezi Susan a mnou, což dostoupilo vrcholu v epizodě, kdy přede všemi uhodila obzvlášť bystrou a citlivou klisničku proto, že od ní radostně utekla ke mně.

Mnohem později jsem zjistila, že klisnina reakce nesouvisela pouze s rozdílem tréninkových metod nebo filosofie. Zvyšující se preference mé osoby mnoha zvířaty na farmě závisela spíše na mé emocionální otevřenosti. Když jsem byla zmatená, měla jsem obavy nebo se mi něco nelíbilo, řekla jsem to a hledala radu. Jako trenérovi, který byl sám trénován, mi příslušelo čestně přiznat své obavy a frustrace. Ale Susan měla být expertem a tuto její pozici neustále podrýval její šéf. Nahlodávána Wolvertonovým vytrvalým napadáním a dábelanskými hrami po tak dlouhou dobu byla na pokraji nervového zhroucení a každý to cítil. Proto byli i koně v její přítomnosti nervózní a nesoustředění.

Potlačování negativních nebo sociálně nepřijatelných pocitů zneklidňuje zvířata, jejichž přežití je závislé na schopnosti vyhodnocení přítomnosti a záměrů predátora na co nejdelší vzdálenost. Člověk, který je v emocionálním nesouladu, tedy jedná jinak a cítí se opačně, je koňským „poplašným systémem“ vyhodnocován jako nebezpečný.

V té době jsem nevěděla, co je emocionální inkongruence, vyjma faktu, že vadí koním. Určitě jsem nebyla schopná diskutovat se Susan a vysvětlit jí, proč mé úspěchy s koňmi se zdánlivě shodují s její rostoucí neschopností je uklidnit. Důsledkem této situace bylo, že mě začala vidět jako rivala, který má talent na to, znemožnit ji před ostatními žáky.

Sami koně navíc zpochybňovali tradiční metody a názory. I když jsem viděla, že ve svých lepších dnech mě Susan stále může hodně naučit, nebyla jsem si jistá, jak dlouho to vydržím. Nakonec to byla Rasa, kdo rozhodl, kdy odejít, když začala bez zjevného důvodu kulhat. Ve chvíli, kdy ztratila sílu, chtěla jsem jediné – najít ustájení blíž mému domovu, kde bychom mohly nějakou dobu relaxovat a fyzicky i psychicky se zotavit. Rasina kulhavost mě dovedla k tomu, že jsem se stala skutečnou a více sebejistou trenérkou cizích koní, což bylo něco, s čím jsem nikdy v životě nepočítala. Návrat její nemoci nás hnál vstříc novým dobrodružstvím.

OÁZA V POUŠTI

Série náhod nás dovedla na místo, které bylo opravdovým rájem na zemi – do soukromého desetiakrového miniranče, vzdáleného asi tři kilometry od mého domova, postaveného na zelené louce zámožným a nezávislým stavebním developerem. Na pozemku nebylo žádné obydlí, jen šest koní, stodola, neuvěřitelně pohodlná sedlovna (zařízená koženými pohovkami, stereo systémem a lednicí, plnou dovezeného piva), voliéra s bažanty a pávy, dvě travnaté pastviny, pole ovsa a čtyřákový mesquitový háj, kde Rasa, Noche a třístapadesátikilogramový volek jménem Norman tři roky spokojeně žili. Tento ráj na zemi vytvořil „Timothy Graham“ jako svého koníčka. Hledal několik lidí, kteří by mu pomohli o zvířata pečovat výměnou za sníženou cenu ustájení, která stěží pokrývala náklady na krmení. Viděla jsem ho jezdit na jeho koních dvakrát. Většinu času si hrál se stavebnicí Erector (*obdoba naší stavebnice Merkur – pozn. překl.*), nebo pracoval v areálu na traktoru a neustále přicházel s novými vylepšeními. Když to potom jeho i jeho rodinu přestalo bavit, prodal celé zařízení třikrát draž, než kolik do něj investoval.

Na Timothyho minifarmě jsem měla čas a soukromí, abych se svými koňmi mohla nerušeně experimentovat jakýmkoli způsobem, jaký jsem uznala za vhodný, a často jsem jim dopřávala úplnou volnost pohybu. Procházeli se do stájí a ven, zastavovali se v uličce a poslouchali Steveovo poslední CD, navštěvovali ostatní koně, oštipovali ovesné rostlinky a trávu a postávali ve dveřích sedlovny a žadonili o mrkev a pamlsky od kohokoli, kdo zrovna pobýval uvnitř. Určité meze jsem však nastavila. Například koně nesměli do sedlovny, protože Rasa zjistila, jak si otevřít lednici. Jinak tady nebylo nic, co by mi bránilo trávit se svými čtyřnohými přáteli 24 hodin denně, a nový náhled na koňské chování jsem získala díky tomu, co oni sami dělali nejraději – totiž nic. Protože Rasa během tohoto období střídavě pokulhávala, byla jsem znovu nucena pracovat s ní ze země. Tentokrát ale tento zážitek nebyl ani trochu traumatický ani pro jednu z nás. Atmosféra byla tak podnětná a obohacující, že jsem začala Grahamovo pouštní hřiště nazývat Oázou.

Tato komunikace s mými koňmi bez určitého záměru měla jiný, celkem nečekaný výsledek: výrazně se zlepšilo Nocheho chování navzdory jen malému úsilí z mé strany. Začal mi důvěřovat tak, jak jsem nikdy nepovažovala za možné, a byla jsem svědkem, jak se z hlubin na povrch vynořují překvapivé části jeho osobnosti. Když se kolem něho pohybovali lidé, Nocheho oči byly skelné, jeho chování odtažitě, pohyby mechanické a toporné. Samozřejmě se tak v mé přítomnosti choval léta, takže jsem usoudila, že je to stoický starý kůň s občasnou tendencí lekat se v přítomnosti lidí. Vůbec jsem netušila, jak ožil, když všichni dvounožci odešli domů. Tuto stránku své osobnosti mi nikdy neukázal, dokud jsem se nezačala potloukat po pastvině a chovat se jako jiný kůň.

Časem jsem zjistila, že Noche je moudrý, citlivý a mocný vůdce s náznakem romantiky ve své povaze, což vyvažovalo i fakt, že byl dávno vykastrován. Zkušeně se dvořil každé nové klisně, kterou jsme přidali do stáda, a ostatní valachy držel v šachu, i když zároveň budoval silné spojenectví s každým zvlášť. Chránil zároveň volka Normana před Rasinými občasnými útoky. Toto mezidruhové spojenectví se stalo tak silným, že Noche nechával Normana na něj v rámci hry lézt, což bylo zvláštní privilegium, uvážíme-li, že z jiného koně by hnědý valach vykopal duši, kdyby se o to pokusil.